

Justitiële verkenningen

**documentatieblad
van het
ministerie van justitie**

nummer 6, 1976

uitgave van het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum

wodc

Inhoud

Diversion: afdoen van delicten buiten het strafrechtelijk systeem
een inleidend artikel / blz. 245

Literatuuroverzicht

Algemeen / blz. 278
Strafrecht en strafrechtspleging / blz. 279
Criminologie / blz. 282
Gevangeniswezen / blz. 286
Reclassering / blz. 287
Psychiatrische zorg / blz. 288
Kinderbescherming / blz. 289
Politie / blz. 290
Drugs / blz. 290

Boekwerken / blz. 292

Redactie

drs. G. A. van Bergeijk
drs. M. W. Bol
mr. M. R. Duintjer-Kleijn
Wetenschappelijk onderzoek- en
documentatiecentrum,
Plein 2b, 's-Gravenhage

Voor inlichtingen en adreswijzigingen

Telefoon 61 43 11, toestel 434

Druk

Staatsdrukkerij 's-Gravenhage

*Opname in dit Documentatieblad
betekent niet, dat de inhoud van het
artikel het standpunt van de Minister
van Justitie weergeeft.
Het Wetenschappelijk onderzoek-
en documentatiecentrum wil slechts
uw aandacht vestigen op hetgeen
in de vakliteratuur leeft.*

Diversion

Iemand die in contact komt met politie en justitie krijgt door de gemeenschap vaak het etiket *delinquent* opgedrukt. Aanhangers van de 'labeling theorie' zijn van mening dat het zodanig etiketteren bijdraagt tot het delinquent worden van individuen. Deze bijdrage achten zij groter naarmate dit contact eerder in het leven van de betrokkene plaatsvindt. Vanuit die filosofie pleiten zij er daarom voor om met name kinderen zoveel en zo vroeg mogelijk een gang door het strafproces te besparen. Ze gebruiken in dit verband de term **diversion**. Diversion is op velerlei manieren denkbaar; vandaar dan ook dat de definities van het begrip sterk uiteenlopen en dat lang niet iedereen hetzelfde bedoelt als hij erover spreekt. In de inleiding van dit themanummer zal daarom in de eerste plaats getracht worden de verschillende omschrijvingen duidelijk van elkaar te onderscheiden. Vervolgens zal aan de hand van literatuur worden nagegaan of toepassing van diversion op grond van tot nu toe opgedane ervaringen moet worden aanbevolen of niet. In aansluiting op de korte inleiding zijn de volgende

buitenlandse artikelen in verkorte vorm weergegeven:

1. **Law Reform Commission of Canada**
Diversion; *working paper 7*/blz. 251.
2. **Ronald R. Cressey en Robert A. McDermott**
Diversion in het jeugdrecht/blz. 256.
3. **Franklin N. Flaschner**
Rechtbanken ingebed in de gemeenschap/blz. 261.
4. **Frederick W. Howlett**
Is het jongeren-opvangcentrum werkelijk wat het lijkt te zijn?/blz. 264.
5. **Robert W. Balch**
Uitstel van veroordeling; *een aan het jeugdrecht parallelle ontwikkeling in het strafrecht voor volwassenen*/blz. 267.
6. **Robert D. Borgman**
Het verwijzen van wetsovertreders naar inrichtingen voor geestelijke gezondheidszorg/blz. 270.
7. **Robert M. Carter**
Diversion/blz. 275.

DIVERSION: afdoen van delicten buiten het strafrechtelijk systeem

door drs. M.W. Bol

Wat is diversion?

Steeds vaker duikt de laatste tijd in de Engelstalige literatuur op het gebied van jeugd- en strafrecht de term 'diversion' op. Wat moet daaronder precies worden verstaan? De definities van het begrip lopen sterk uiteen. Toch kan wel worden gesteld dat in het algemeen met diversion wordt bedoeld: er zorg voor dragen dat een van een strafbaar feit verdachte (meestal een jeugdige) het doorlopen van het formele strafproces zoveel mogelijk bespaard blijft door hem snel of zo snel mogelijk *na* contact met politie of justitie te verwijzen naar een *andere* — meestal niet-justitiële — instantie, waar hij speciale op zijn probleem toegespitste aandacht kan verwachten.

Dat niet iedereen onder het begrip diversion hetzelfde verstaat als wat hier werd beschreven, zal duidelijk worden bij het lezen van de verschillende buitenlandse artikelen die in aansluiting op deze korte inleiding in dit blad zijn opgenomen. Sommige schrijvers spreken alleen of mede van diversion in gevallen waarin nog geen delict gepleegd is, maar wel

dreigt. In zoverre is hier natuurlijk van diversion sprake, dat inderdaad een eventueel contact met de politie wordt vermeden, maar toch komt het ons voor dat in dergelijke gevallen de term preventie beter op zijn plaats is. Verder wordt wel van diversion gesproken als men de delinquent, nadat hij reeds het hele strafproces tot en met de rechter heeft doorlopen, buiten de gevangensmuren houdt en bijvoorbeeld in de vrije maatschappij verder begeleidt en resocialiseert. Ook hier lijkt de term diversion niet geheel op zijn plaats. Eerder is er sprake van een alternatieve sanctie: het strafproces is al van a tot z doorlopen. Dan zijn er schrijvers die ook de vroeghulp als diversion zouden willen bestempen. Inderdaad poogt men ook via de vroeghulp te voorkomen dat een verdachte opnieuw een strafbaar feit begaat; maar het contact met de justitie blijft. Dat geldt trouwens evengoed voor het sepot door politie en openbaar ministerie, dat dus evenmin diversion zou mogen worden genoemd. Ook hier is namelijk meestal geen sprake van verwijzing naar een al dan niet justitiële instantie, waar

de delinquent de nodige persoonlijke aandacht krijgt (Een uitzondering vormt in een klein aantal gevallen het voorwaardelijk sepot).

Waarom diversion?

Welke zijn in het algemeen de motieven om diversion te propageren? Vrijwel alle schrijvers zijn het erover eens dat het formele strafproces evenals de vrijheidsstraf met name voor kinderen eerder schadelijk dan heilzaam is en dat er teveel gerecidiveerd wordt. Dat diversion juist bij jeugdigen zoveel wordt toegepast komt voort uit de filosofie dat men de labeling of stigmatisering die gepaard gaat met contact met de justitie, in een zo vroeg mogelijk stadium wil voorkomen.

Men veronderstelt namelijk dat deze labeling alléén al weer kan leiden tot nieuw crimineel gedrag.

Behalve dat zij stigmatisering willen voorkomen, zijn de voorstanders van diversion ook van mening dat het kind door politie en justitie niet op de juiste wijze wordt bejegend: steeds wordt het strafwaardige van het gedrag geaccentueerd: de achterliggende problemen komen op het tweede plan.

Teneinde nu dit alles te voorkomen en juist die *problemen* van de betrokkenen op de voorgrond te plaatsen, is, met name in Canada en de Verenigde Staten, de laatste jaren het toepassen van diversion zo in opmars gekomen.

Hoe is de gang van zaken?

Hoe gaat men bij de uitvoering van diversion in het algemeen te werk? In de eerste plaats rijst de vraag voor welke categorieën van misdrijven diversion in aanmerking komt. In de literatuur wordt weglopen van huis het meest genoemd. Verder spijbelen, minder ernstige vormen

van diefstal, vandalistisch gedrag, druggebruik en joyriding.

Vervolgens kan men zich afvragen wie er precies beslist over het toepassen van diversion en naar welke instanties er verwezen wordt. In de meeste projecten is het de politie, die in eerste instantie beslist. In één van de door Hudson (1975) beschreven diversion-projecten echter komt een 'screener', medewerker aan dat project, naar het gerecht toe en selecteert uit alle zaken dié gevallen, die hem voor diversion in aanmerking lijken te komen. Vervolgens moeten de officier van justitie en de rechter hiertoe nog hun toestemming verlenen. In het door Flaschner (1974) beschreven BCRP-programma wordt eveneens met screeners gewerkt. Voor een uiteenzetting van dit programma zij verwezen naar het artikel van Flaschner op blz. 261.

De verwijzing vindt plaats naar onder justitie ressorterende instellingen, naar niet-justitiële instellingen van maatschappelijk werk of de geestelijke gezondheidszorg, ofwel naar geheel nieuwe speciaal voor dit doel opgezette projecten. De personen die de delinquenten moeten opvangen zijn gewoonlijk sociaal werkers of mensen die zijn opgeleid voor gezinscounseling en getraind in crisis-interventie en dergelijke. In het door Flaschner besproken project doen ook ex-gedetineerden mee aan de begeleiding van 'gediverteerden' en in het door Hudson beschreven White Bear programma werken tevens vrijwilligers mee. Soms worden studenten ingeschakeld (Treger, 1974). We noemden hier slechts enkele voorbeelden. Voor verdere programma-beschrijvingen zij verwezen naar de

Of het stigmatiserende effect wordt weggenomen, is voor verschillende auteurs de vraag

artikelen van Howlett (1973), Cressey en McDermott (1973), Borgman (1975) en Balch (1974) (zie respectievelijk de bladzijden 264, 256, 270 en 267 van dit blad).

Is diversion de juiste oplossing van problemen?

Teneinde op deze belangrijke vraag een antwoord te vinden, kan aan de hand van de literatuur worden nagegaan of men de doeleinden die men met diversion beoogde te bereiken, tot op heden ook inderdaad bereikt heeft.

Bekijkt men de recidive, dan kan van overtuigende resultaten nog nauwelijks worden gesproken. Immers, de meeste projecten verkeren nog in een experimentele fase, een grondige evaluatie is sporadisch te vinden en betreft meestal maar één klein programma over een korte periode.

Of het stigmatiserende effect wordt weggenomen, is voor verschillende auteurs de vraag. Zeker bij het verwijzen naar een instelling voor geestelijke gezondheidszorg hoeft het stigma er niet minder op te worden (Borgman). Gandy (1976) wijst erop, dat men wel een buiten-justitiële instelling kan creëren, maar dat door het nauwe contact tussen de screeners daarvan met politie en justitie, de bevolking er toch al snel toe zal neigen deze instelling te gaan vereenzelvigen met die politie en justitie. Dan zal het stigmatiseren dus blijven bestaan of althans binnen korte tijd weer opduiken. Howlett en Gandy spreken

verder de vrees uit, dat de politie, wanneer zij voorheen een jeugdige verdachte zonder meer naar huis zou hebben gestuurd, nu zal denken er goed aan te doen hem toch maar even met de screener in contact te brengen. Deze immers is ervoor om jeugdigen met problemen de nodige hulp te bieden! Zo kan het effect optreden dat er uiteindelijk méér in plaats van minder kinderen in contact met de justitie komen; het tegengestelde van wat men nastreefde. Wilson veronderstelt, dat zowel de jeugddelinquent als de mensen uit zijn omgeving 'vrijwillige' deelname aan een diversion-programma toch ook nog als een straf zullen opvatten. Dan is er nog de groep van delinquenten die niet voor diversion in aanmerking komt maar als vanouds het hele strafproces moet doorlopen. Zal die groep niet, vraagt Carter (1972) zich af, een des te zwaarder etiket krijgen opgeplakt en zal zij niet des te moeilijker te resocialiseren zijn?

Balch en Wilson wijzen erop dat men bij diversion impliciet uitgaat van de *schuld* van de verdachte; soms wordt dan weliswaar gesproken van morele verantwoordelijkheid, maar voor de leek is dat hetzelfde als strafrechtelijke schuld. Hudson vindt met Balch dat de individuele vrijheid van de cliënt al te zeer wordt aangetast. Hudson vreest zelfs dat ondanks de goede bedoelingen die men heeft met de zeer intensieve begeleiding, een diversion-programma op den duur nog meer beslag zal leggen op de vrijheid van de cliënt dan een gewoon reclasseringsprogramma.

Meestal moeten zowel de betrokken verdachte als diens ouders instemmen met de diversion. Schrijvers als Klapmuts (1972), Balch (1974) en Wilson (1976) benadrukken de twijfelachtigheid van deze vrijwilligheid want, zegt bijvoorbeeld Balch, dikwijls gaat de verdachte

Een groot probleem is het ontbreken van wettelijke richtlijnen

alleen maar akkoord met deelname aan een diversion-programma omdat hij bang is voor een formele strafrechtelijke vervolging.

Als groot probleem bij diversion-praktijken noemt Carter het ontbreken van wettelijke richtlijnen. Dit heeft hier en daar inderdaad al grote chaos en verwarring gesticht en de labeling eerder doen toe- dan afnemen. Met nadruk stelt Carter dat er zo snel mogelijk een minimum aan strakke wettelijke regels moet komen. Hierbij zal moeten worden bepaald hoe lang de diversion mag duren en wat er gedaan moet worden als deze mislukt. Verder moet naar zijn mening nauwkeurig worden vastgesteld hoe de selectie van voor diversion in aanmerking komende personen in zijn werk gaat en welke eisen er gesteld moeten worden aan degenen die deze mensen opvangen. Ook Schoen (1972), Hudson en Wilson en anderen wijzen op de fundamentele noodzaak van strakke richtlijnen. Met name in Canada is men al bezig diversion in de wetgeving een plaats te geven. Verwezen zij naar working paper nr. 7 (1975) van de Law Reform Commission of Canada (opgenomen op blz. 251 van dit blad).

De rechtspositie van de jeugdige zou volgens Howlett beter gegarandeerd moeten worden. Een goede rechtspositie ontbreekt in het jeugdrecht toch al zo vaak; verwijdert men de jeugdige volledig uit het strafrechtstelsel dan ontnemt men hem daarmee echter ook de zwakke rechtspositie die hij dan toch nog had. Zowel Wilson als Balch vinden dat er in het algemeen veel te weinig wordt stilgestaan bij de vraag, in hoeverre men door middel van diversion inbreuk maakt op het recht van de cliënt op een behoorlijk proces.

Vooralsnog kan op grond van het voorgaande helaas niet geconcludeerd worden,

dat met diversion de beoogde doelen tot nu toe zijn bereikt. Gesteld echter dat er wel stringente wettelijke regelingen zouden zijn en dat de rechtspositie van met name jeugdige delinquenten zowel binnen als buiten het strafrechtstelsel zou worden veilig gesteld, zou dan diversion een juiste oplossing voor de bestaande problemen zijn?

De problemen liggen elders

Deze bestaande problemen vloeien voort uit het feit dat allerlei problematisch gedrag ooit door de wetgever werd strafbaar gesteld. Bij de bejegening van degenen die dergelijk gedrag vertonen wordt dientengevolge die strafwaardigheid centraal gesteld. De voorstanders van diversion hebben ingezien dat dit onjuist is en zij wilden met name jeugdigen behoeden voor een gang door het strafrechtelijk systeem.

Wordt er echter niet een grote omweg gemaakt als men iemand die dergelijk gedrag vertoont eerst, zij het voor even, met de politie of justitie in aanraking laat komen om hem vervolgens daar zo snel mogelijk weer weg te halen? Het komt ons voor, dat het meer voor de hand ligt om die omweg niet te maken; men voorkomt er tegelijk stigmatisering mee. Dit echter stelt ons voor het probleem welke strafbare gedragingen dan niet meer strafbaar gesteld zouden moeten worden. Met andere woorden: in hoeverre kan er gedecriminaliseerd worden? Dit is een *ander* probleem. Cressey en McDermott spreken in verband met diversion over het opnieuw gebruiken van een oude machinerie, waaruit alleen enkele oude schroefjes en moertjes worden verwijderd. Misschien hadden zij beter kunnen stellen: waaraan nog enkele schroefjes en moertjes worden toegevoegd. Het strafrechtstelsel als geheel immers wordt nog

gecompliceerder dan het al was. Dan nog is het de vraag, of het wel officiële instanties moeten zijn, die hulp bieden en zelfs of hulpverlening wel werkelijk nodig is. Volgens Howlett zijn wij in de westerse samenleving al veel te ver gegaan met het verplaatsen van gezinsproblemen naar het publieke domein. Hij pleit ervoor ze op te lossen daar waar ze horen: op school en in het gezin of de buurt. Ook Wilson is van mening dat dikwijls non-interventie nog de beste oplossing is. Voor zover gedragingen wel strafbaar blijven tenslotte, kan ervoor gepleit worden om toch alvast stappen in de richting van decriminalisering te ondernemen, door in de praktijk plegers van gedrag dat (nog) wel strafbaar is gesteld, toch in het geheel niet met de politie in aanraking te brengen. Hier en daar is men ook in Nederland al met dergelijke projecten aan het experimenteren. Voor zover gedragingen zowel strafbaar blijven als gestraft worden tenslotte, resteert de vraag hoe dan daarbij stigmatisering en labeling moeten worden bestreden en voorkomen. Het ziet er naar uit dat hiertoe uiteindelijk een mentaliteitsverandering onder heel de bevolking noodzakelijk is. Hoe beter men erin slaagt deze teweeg te brengen, des te gemakkelijker zal het daarna zijn een verdere decriminalisering acceptabel te maken.

LITERATUURVERWIJZINGEN

1. Balch, R.W. Deferred prosecution: the juvenilization of the criminal justice system. *Federal probation*, 38e jrg., nr. 2, februari 1974, blz. 46-50.
2. Borgman, R.D. Diversion of law violators to mental health facilities.

- Social casework*, 56e jrg., nr. 7, juli 1975, blz. 418-426.
3. Carter, R.M. The diversion of offenders. *Federal probation*, 36e jrg., nr. 4, april 1972, blz. 31-36.
 4. Cressey, D.R., en R.A. McDermott. Diversion from the juvenile justice system. Ann Arbor, Michigan. National assessment of juvenile corrections. University of Michigan, juni 1973.
 5. Flaschner, F.N. Community based courts. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 18e jrg., nr. 2, 1974, blz. 164-170.
 6. Gandy, J.M. Canada's juvenile justice system: proposed new legislation. *British journal of criminology*, 16e jrg., nr. 1, januari 1976, blz. 68-72.
 7. Howlett, F.W. Is the YSB all it's cracked up to be? *Crime and delinquency*, 19e jrg., nr. 4, oktober 1973, blz. 485-492.
 8. Hudson, J., B. Galaway, W. Henschel e.a. Diversion programming in criminal justice: the case of Minnesota. *Federal probation*, 39e jrg., nr. 1, januari 1975, blz. 11-20.
 9. Klapmuts, N. Children's rights — the legal rights of minors in conflict with law or social custom. *Crime and delinquency literature*, september 1972, blz. 473.
 10. Law reform commission of Canada. Diversion; working paper 7 (januari 1975) *Canadian journal of criminology and corrections*, 17e jrg., nr. 3, juli 1975, 25 blz.

11. Schoen, K.F. PORT: a new concept of community – based correction. Federal probation, 36e jrg., nr. 3, maart 1972, blz. 35-40.

12. Treger, H., D. Thomson en G.S. Jeack. A police-social work team model. Some preliminary findings and implications for system change.

Crime and delinquency, 20e jrg., nr. 3, juli 1974, blz. 281-290.

13. Wilson, L.C. Diversion: the impact on juvenile justice. Canadian journal of criminology and corrections, 18e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 161-167.

DIVERSION

Working paper 7*

*van de Law Reform Commission of
Canada*

Diversion in zijn meest uitgebreide betekenis omvat het absorberen van crimineel gedrag door de gemeenschap, het eigenhandig afdoen van overtredingen door de politie, het (on)voorwaardelijk seponeren door de officier van justitie en het opleggen van sancties anders dan gevangenisstraf. Ten grondslag aan diversion ligt het principe dat het strafrecht een *ultimum remedium* is waarvan het gebruik zoveel mogelijk

bepikt moet worden (het 'principle of restraint').

Het voltrekken van een strafproces is niet een automatische zaak. Iedere bij de strafvordering betrokken instantie zou eigenlijk moeten bewijzen waarom een zaak verder vervolgd moet worden. Een dergelijke 'bewijslast' garandeert de toepassing van het principe van 'bepeking', het beoogt de selectie van zaken die voor diversion in aanmerking komen en het maakt duidelijk zichtbaar hoe en waarom men tot de beslissing diversion komt. Diversion wordt vaak geïnterpreteerd als het buiten het strafrecht houden van delinquenten. Maar in de te bespreken diversion-

*Dit is een verkorte weergave van de paper met gelijklopende titel.

In: Canadian journal of criminology and corrections, 17e jaargang, nr. 3, juli 1975, 25 blz. Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 328.

methoden is een delinquent op zijn minst al in aanraking geweest met de politie en veelal reeds voorgeleid voor de officier van justitie.

Diversion en de politie

Het heeft altijd al tot de discretionaire bevoegdheden van de politie behoord om zaken zelf af te doen in plaats van een vervolging voor te bereiden. De gemeenschap verwacht ook niet dat de politie alleen maar arrestanten vervolgt. Er moet echter voorkomen worden dat er een ontoelaatbare rechtsongelijkheid ontstaat door het eigen optreden van de politie. In de eerste plaats moeten de beleidsoverwegingen die tot diversion kunnen leiden duidelijk kenbaar worden gemaakt bijvoorbeeld in de vorm van richtlijnen. Deze richtlijnen zouden zoveel mogelijk situaties en omstandigheden moeten bepalen waarin er duidelijk behoefte lijkt te zijn aan een strafrechtelijke vervolging, terwijl er waarborgen ingebouwd worden dat er steeds eerst bezien wordt of diversion in aanmerking komt.

In de volgende gevallen (situaties) lijkt diversion door de politie op haar plaats te zijn:

- a) overtredingen waarbij jongeren of ouden van dagen betrokken zijn,
- b) familiegeschillen,
- c) misbruik van alcohol en drugs,
- d) vergrijpen waarbij geestelijke gestoordheid of een lichamelijke afwijking een rol spelen en

e) overtredingen die louter ergernis of irritatie opwekken.

De volgende criteria zouden in aanmerking genomen kunnen worden bij de besluitname tot diversion.

1) De ernst van het delict is niet zo groot dat het maatschappelijk belang een vervolging eist.

2) Er zijn voldoende opvangsmogelijkheden aanwezig in de buurtgemeenschap.

3) De hulp die verleend kan worden door middel van een diversionmethode zal waarschijnlijk recidive kunnen voorkomen.

4) De negatieve effecten van een arrestatie en een vervolging van de delinquent en zijn familie zijn waarschijnlijk veel groter dan de schade die hij zelf heeft aangebracht.

5) De dader en het slachtoffer kenden elkaar al vóór het delict en zijn beiden bereid een onderlinge regeling te treffen. Het zal ongetwijfeld erg frusterend zijn voor de politie om bij hun traditionele manier van werken opeens bepaalde richtlijnen en criteria te gaan toepassen. Het is niettemin essentieel voor een rechtspleging die zichtbaar, rechtvaardig en verantwoord is. Teneinde eenduidigheid en continuïteit te garanderen van het politiebeleid met betrekking tot diversion zal er waarschijnlijk een uitbreiding van personeel nodig zijn, dat of een speciale opleiding hiertoe of speciale ervaring met diversion-methodes heeft.

Diversion en het O.M.

Terwijl het er in de praktijk veelal op neerkomt dat de politie bepaalt wie er vervolgd gaat worden en waarvoor, is het openbaar ministerie en in laatste instantie de Attorney General verantwoordelijk voor de uiteindelijke telastlegging en het gerechtelijk voor-

Er moet worden voorkomen dat er een ontoelaatbare rechtsongelijkheid ontstaat door het eigen optreden van de politie

onderzoek. Volgens het principe van 'bepierking' moet de officier van justitie zich afvragen waarom een zaak vervolgd moet worden, en of er mogelijkheden voor diversion zijn. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren in het kader van een (on)voorwaardelijk sepot of een schorsing van de vervolging.

Het Canadese strafprocesrecht kent ook het opportunitieitsbeginsel en veel zaken worden afgedaan tijdens het vooronderzoek. Maar ook hier geldt dat er beleids-overwegingen vastgesteld moeten worden teneinde gelijkheid en rechtvaardigheid in de straftoemeting te waarborgen. Richtlijnen zullen moeten bepalen wat voor zaken en omstandigheden tijdens het vooronderzoek voor diversion in aanmerking komen, en welke criteria kunnen bijdragen tot de besluitname of een zaak wel of niet verder vervolgd moet worden.

Het is erg moeilijk vast te stellen wat voor soort delicten in aanmerking komen voor diversion tijdens het vooronderzoek. Zeker in die gevallen waar de dader en het slachtoffer elkaar kenden vóór het plegen van het delict en waar aangenomen mag worden dat zij met elkaar in contact zullen blijven. Bij het ontwikkelen van de volgende richtlijnen moet er rekening gehouden worden met de dringende behoefte aan een effectief diversionbeleid bij de politie, met de behoefte meer tegemoet te komen aan de belangen van het slachtoffer en de gemeenschap en met de behoefte om zoveel mogelijk voordeel te trekken van de ervaringen van de politie en het O.M. De volgende factoren moeten overwogen worden:

- a) het delict in kwestie kan niet worden afgedaan door de politie,
- b) de omstandigheden rond het delict en het bewijsmateriaal zijn overtuigend genoeg om een vervolging in te stellen,
- c) de beklagde zegt niet onschuldig te zijn,

- d) de dader zowel als het slachtoffer zijn bereid een regeling te treffen,
- e) in de behoefte en belangen van de gemeenschap, de dader en het slachtoffer is beter voorzien door het toepassen van diversion dan door een strafrechtelijke vervolging,
- f) de terechtzitting en het vonnis kunnen extra schade toebrengen aan de dader en zijn familie en daardoor de sociale problematiek, die tot het criminele gedrag geleid heeft, nog verscherpen.

Bij diversion tijdens het gerechtelijk vooronderzoek denkt de Law Reform Commission aan een conflictoplossing tussen dader en slachtoffer in de vorm van een contract of overeenkomst waarbij de dader zich verplicht het slachtoffer schadeloos te stellen. De Attorney General is verantwoordelijk voor het diversionbeleid. Maar zodra een officier van justitie besloten heeft dat een beklagde voor diversion in aanmerking komt wordt de zaak verwezen naar een particuliere instelling of organisatie die een conflictoplossing tussen dader en slachtoffer moet bewerkstelligen. De voorkeur gaat uit naar een schriftelijke overeenkomst, waarin de verantwoordelijkheden en verplichtingen duidelijk omschreven zijn. De instelling ziet er op toe dat haar cliënt de overeenkomst naleeft en zij rapporteert aan de officier van justitie. Wanneer tot ieders tevredenheid aan de voorwaarde van de overeenkomst voldaan is zal de officier van justitie een kennisgeving van niet verdere vervolging doen uitgaan.

Ten aanzien van een dergelijke diversion procedure rijzen een aantal procesrechtelijke en meer inhoudelijke vragen:
— Moet iemand gedagvaard worden?
Door de toename van diversionmogelijkheden tijdens het vooronderzoek loopt men het niet denkbeeldige risico dat de politie in plaats van zelf naar eigen goed-dunken zaken informeel af te handelen

deze zal doorsturen voor diversion naar de officier van justitie. Dit zou kunnen leiden tot een toename van zaken. De politie zal inderdaad het principe van 'beperking' zoveel mogelijk moeten toepassen en zich bij iedere zaak afvragen waarom iemand gedagvaard moet worden.

— Is conflictoplossing een vrijwillige zaak? Het is een absolute voorwaarde voor een conflictoplossing tijdens het vooronderzoek dat de dader, het slachtoffer en het O.M. er vrijwillig aan meewerken. Het slachtoffer heeft het recht te weigeren en een civiele vordering in te stellen; de dader heeft het recht om te ontkennen en terecht te staan, en om een regeling met het slachtoffer te weigeren. Het O.M. moet beslissen of het niet in het belang van de openbare orde is een zaak toch te vervolgen, ondanks het feit dat dader en slachtoffer bereid zijn een diversion-overeenkomst aan te gaan. Het is de vraag hoe vrijwillig de medewerking van een verdachte kan zijn als het alte matief wellicht een (on)voorwaardelijke vrijheidsstraf is. Het gaat er echter niet zozeer om of een keuze vrijwillig is, maar of de keuzemogelijkheden werden aangeboden onder belastende omstandigheden. Het is daarom van groot belang dat een verdachte van zijn rechten, en van de mogelijkheden en consequenties van een min of meer informele regeling op de hoogte wordt gesteld, en dat hij daarbij bijgestaan wordt door een kundig raadsman.

— Moet de verdachte bekennen? Een formele schuldigverklaring is geen voorwaarde voor het in aanmerking komen

Een formele schuldigverklaring is geen voorwaarde om voor diversion in aanmerking te komen

voor diversion. Het is voldoende om op informele wijze toe te geven dat men gedeeltelijk of geheel verantwoordelijk is voor de ten laste gelegde feiten.

— Hoe wordt een conflictoplossing formeel beëindigd? Wanneer een diversionovereenkomst tot ieders genoegdoening is beëindigd kan het O.M. een kennisgeving van niet verdere vervolging doen uitgaan. Wanneer iemand opzettelijk de voorwaarden van een overeenkomst niet naleeft zou gekozen kunnen worden uit drie mogelijkheden:

1) niets doen, 2) het slachtoffer kan alsnog een civiele vordering in stellen en 3) de officier van justitie kan de schorsing beëindigen en de vervolging voortzetten. De Law Reform Commission geeft de voorkeur aan de laatste mogelijkheid, waarbij de verdachte wel in beroep moet kunnen gaan tegen een beslissing tot verdere vervolging.

— Diversion en *ne bis in idem*. * Is er sprake van *ne bis in idem* wanneer de officier van justitie tot verdere vervolging overgaat bij het niet nakomen van de diversion-overeenkomst? Aangezien het bij diversion tijdens het vooronderzoek gaat om een schorsing van de vervolging of een voorwaardelijk sepot is er geen sprake van *ne bis in idem*. Dit zou wel het geval zijn wanneer iemand na het met succes beëindigd hebben van een overeenkomst alsnog vervolgd zou worden voor hetzelfde delict.

— Diversion en de justitiële statistiek. Worden overeenkomsten tussen dader en slachtoffer in het kader van diversion opgenomen in het strafregister? Wat betreft deze belangrijke vraag moet er onderscheid gemaakt worden tussen het opnemen in de justitiële documentatie van de beslissingen om verdachten voor diversion in aanmerking te laten komen, en het vermelden van een diversion-

* Deze regel houdt in dat één strafbaar feit niet vaker dan eenmaal vervolgd mag worden.

overeenkomst in een bewijs van goed gedrag. Dit probleem is nog niet opgelost; het staat voor de commissie wel vast dat beslissingen omtrent diversion tijdens het vooronderzoek opgenomen moeten worden in de justitiële documentatie en de criminele statistiek.

— Heeft een verdachte recht op diversion? Hoe kan een verdachte er zeker van zijn dat zijn zaak in aanmerking genomen wordt voor diversion? De beste manier om te garanderen dat iedereen gelijke kansen heeft op diversion is te zorgen dat beschikkingen omtrent diversion genomen worden in overeenstemming met het te voeren diversionbeleid en de gestelde richtlijnen. Dit houdt ook in dat men in beroep moet kunnen gaan over het niet in aanmerking komen voor diversion, evenals men bijvoorbeeld in beroep zou moeten kunnen gaan tegen een weigering tot voorwaardelijke invrijheidsstelling.

Een van de aantrekkelijke aspecten van diversion is dat diversion-programma's, net als probation en community service orders goedkoper lijken te zijn dan een strafvervolging. Het probleem met dit soort financiële berekeningen is echter dat het moeilijk is, te bepalen wat de kosten zijn van de verschillende vormen van straftoemeting en maatschappelijke hulpverlening. Als diversion-programma's goed van de grond gaan komen zullen verschillende particuliere organisaties veel gekwalificeerd personeel aan moeten trekken. Voor een gedeelte zou deze mankracht kunnen komen uit straftoemetingsinstellingen die overbodig gaan worden en uit vrijwilligers.

Diversion in het jeugdrecht*

door Ronald R. Cressey en
Robert A. McDermott

Een van de aanbevelingen van de presidentiële commissie in Amerika betreffende wetshandhaving en de toepassing van recht (1967) was, dat er naar gestreefd moet worden alternatieven te zoeken in het systeem van jeugdrecht. Het is niet duidelijk waarop de commissie deze aanbeveling baseert; waarschijnlijk niet zozeer op een sociologische of sociaal-psychologische theorie alswel op de labeling of de associatie-theorie.

Als we het hier over *diversion* hebben bedoelen we het weghalen van de jeugd-delinquent uit het justitiële systeem; een eerste contact met justitie heeft wel plaats gevonden, maar er is nog geen rechterlijke uitspraak geweest. Dit eerste contact kan op velerlei manieren plaats hebben. Meestal hangt het van de *probation officer* (enigszins vergelijkbaar met onze reclasseringsambtenaar) af,

welke beslissing er in eerste instantie wordt genomen. Ongeveer 90 procent van alle *diversion*, hoe men deze ook definieert, komt tot op heden voor rekening van deze beambten. Hoe verder een jeugdige verzeild raakt in het justitiële proces, des te kleiner wordt de kans dat hij nog een *diversion*-programma tegenkomt via hetwelk hij uit dat proces kan worden weggeleid.

Problemen rond de definitie van *diversion*

Wat moet nu wel en wat moet niet onder *diversion* worden verstaan? De term wordt door sociale wetenschappers, rechters, gevangenispersoneel en anderen op zoveel verschillende manieren gebruikt, dat een exacte omschrijving erg moeilijk is. In een rapport uit Californië over *diversion*-programma's wordt de volgende definitie gepresenteerd: *Diversion* is het proces via hetwelk problemen die gewoonlijk worden benaderd in het kader van delinquent gedrag en officiële actie, nu op een andere

* Dit is een verkorte weergave van: *Diversion from the juvenile justice system. Ann Arbor, Michigan. National assessment of juvenile corrections, University of Michigan, juni 1973* - 63 blz.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 326.

manier worden omschreven en aangepakt. Dit is een vage definitie: moet die andere manier bijvoorbeeld altijd niet-officieel zijn, of kan deze ook officiële acties inhouden met een wat minder officieel karakter? Legt men de definitie op simplistische wijze uit, dan houdt zij in, dat mensen die bekend staan als functionarissen die zich met de misdaad bezighouden — politie, reclasseerders — moeten afzien van elk direct optreden behalve dan dat zij de jeugdige mogen verwijzen naar personen of instanties die in staat zijn het probleem 'op een andere manier' aan te pakken. Zij zouden dit op de één of andere manier onofficieel moeten doen. Pas dan is er sprake van 'echte' diversion. Bij de programma's waarvan wij studie maakten kwamen we deze 'echte' diversion slechts sporadisch tegen; meestal is er al meer en officiëler contact met politie en justitie geweest en vandaar ook dat we voor het vervolg van dit artikel de Californische omschrijving enigszins uitbreiden door ook daar van diversion te spreken waar, na een eerste contact met politie of justitie, in elk geval sprake is van een 'minimalisering van doordringen in het justitiële systeem'. Het uitbreiden van deze definitie doen we bewust, zij het met tegenzin. Immers, pas als men alleen de effecten van 'echte' diversion bestudeert zou men er werkelijk achter kunnen komen of het voor het beleid wenselijk geacht moet worden de problemen van jeugdigen inderdaad op een totaal andere manier te gaan behartigen dan via het officiële optreden van het systeem van jeugdrecht. Nú kan alleen maar worden bekeken in hoeverre de minimalisering

van doordringing in het systeem een verbetering betekent vergeleken met de huidige gang van zaken. Hierbij moet de vraag worden gesteld, of er niet slechts sprake is van een opnieuw gebruik maken van een oude machinerie waaruit alleen een paar schroefjes en moertjes zijn verwijderd.

Intake procedures

Het is in eerste instantie de politie, die beslist over het al dan niet vervolgen van een jeugdige die verdacht wordt van een strafbaar feit; politie-sepot wordt veelvuldig toegepast. Ook kan de politie de jeugdige verdachte meteen verwijzen naar een diversion-programma. De groep die overblijft komt bij de justitie en het eerste contact wordt daar gelegd door de 'intake-officer'. Hoewel deze de arrestant met diens ouders ontvangt in een eenvoudige ruimte en niet gekleed gaat in toga of uniform, is hij de belangrijkste man in het systeem van het jeugdrecht. Hij is het namelijk die voor het zeggen heeft wat er verder moet gebeuren. Meestal geeft hij een waarschuwing en stuurt het kind met de ouders mee naar huis. Soms legt hij een informele probatie op (hierover straks meer). Daarnaast echter kan hij ook tot diversion besluiten: hij kan het kind verwijzen naar een speciale diversion-eenheid behorende bij zijn arrondissement, of naar een particuliere dan wel publieke instelling voor maatschappelijk werk. Acht hij het nodig, dan beslist hij dat het kind het formele strafproces moet doorlopen. Diversion in deze fase van het justitiële proces gebeurt dus uitsluitend wanneer de intake-officer dat wil, en in zekere zin treedt deze derhalve op als rechter, evenals de politie in een eerder stadium.

Dikwijls worden de contacten tussen jeugd en politie eerder vergroot dan verkleind

Het eerste contact

Via drie wegen bereiken kinderen de intake-officer. De eerste mogelijkheid is, dat ze uit een huis van bewaring komen. De tweede dat ze volgens afspraak verschijnen op een bepaalde tijd, meestal vergezeld van hun ouders. Ten derde is het mogelijk dat jongeren op eigen initiatief contact zoeken. De intake-officers zijn verbonden aan een reclasserings-instelling die meestal deel uitmaakt van de gerechtelijke afdeling van het provincie-bestuur. Dit in tegenstelling tot de politieagent, die werkzaam is in het strafrechtelijk systeem. Dit betekent dat een politieagent kinderen kan afhouden *van* contact met het jeugdrechtsysteem, maar dat een intake-officer ze alleen maar *uit* het systeem kan wegleiden nadat ze dit tevoren al waren binnengeleid, ofwel het verder doordringen in het systeem kan minimaliseren.

Intake-eenheden hebben gewoonlijk een supervisor met onder zich een aantal intake-officers die kunnen verschillen in leeftijd, ervaring, ras, geslacht en opvattingen. Terwijl de organisatiestructuur kan variëren, zijn er voor de intake-officers steeds zes verschillende keuzemogelijkheden bij het afdoen van de gevallen die ze te behandelen krijgen. Meestal gebeurt het, dat ze een gesprek hebben met het kind en zijn ouders, daarna een waarschuwing of een berisping geven en vervolgens het kind 'ontslaan'. Een tweede mogelijkheid is die van informele probatie. Dit houdt in, dat het kind zich voor een maand of zes aan een soort ondertoezichtstelling onderwerpt; zowel het kind als zijn ouders moeten hiermee instemmen. Ten derde kan het kind zoals gezegd verwezen worden naar een diversion-eenheid behorend bij het arrondissement en ten vierde naar een particuliere instelling of persoon. De vijfde mogelijkheid

wordt gezien als ultimum remedium; dit is het doorsturen voor ondervraging van de jeugdige naar iemand van de rechtbank. Daar wordt dan vervolgens besloten of een officieel verschijnen voor de rechter noodzakelijk moet worden geacht. Van de zesde mogelijkheid wordt het minste gebruik gemaakt. Dit is het zonder meer wegsturen van de jeugdige, zonder verder iets te doen. Meestal komt dit voor als er sprake is van gebrek aan bewijs.

Op de mogelijkheden drie en twee gaan we nu respectievelijk wat nader in.

Gespecialiseerde diversion-eenheden

Wanneer een reclasseringsafdeling van een jeugdrecht een speciale diversion-eenheid opricht, geeft zij daarmee impliciet toe dat het jeugdrecht niet geheel werkt zoals oorspronkelijk de bedoeling was. Jeugdgerichten immers zijn indertijd in het leven geroepen teneinde jeugdigen te behoeden voor strafprocedures die men schadelijk voor hen achtte. Via voorwaardelijke invrijheidstelling en ondertoezichtstelling is men gaan trachten de jongeren eerder hulp dan straf te bieden. Men kan nu dus wel enthousiast zijn over toepassing van diversion, maar vroeg of laat zal toch moeten worden toegegeven dat het oprichten van diversion-eenheden een falen aanduidt van het jeugdrecht-systeem dat op zich toch ook bedoeld was om kinderen te helpen — of ze nu een misdaad hadden begaan of niet. Het personeel van de nieuwe diversion-

De nadruk op diversion leidt de aandacht af van onderzoek naar het ontstaan van crimineel gedrag

eenheden weet dan ook meestal niet wat het precies aan het doen is. Waardoor kenmerkt zich bijvoorbeeld het bijzondere van dit soort hulpverlening? Als deze inhoudt dat de betrokken jongeren zo snel mogelijk moeten worden doorge-
stuurd naar een niet-justitiële dienst-
verlenende instantie, dan zal die vaak niet te vinden zijn. Bij wijze van oplossing zal men de eenheden zelf dan wellicht gaan laten fungeren als een substituut voor dergelijke instanties. Bij gevolg *vergroot* men de contacten van jeugdigen met het systeem van jeugdrecht. Wat zullen verder de intake-officers denken te moeten doen? Als ze er van uit gaan dat de speciale diversion-eenheden bij uitstek hulp kunnen bieden, zullen ze ook kinderen die anders meteen ontslagen waren, nu daarheen sturen ofwel zullen ze er nu ook kinderen heen sturen die daarvoor direct werden doorverwezen naar een andere hulpverlenende instelling. Ook hierdoor worden de contacten tussen jeugd en justitie dus eerder vergroot dan verkleind.

Verder blijft het een groot probleem om te kiezen wie er precies voor diversion in aanmerking komen. Sluit men recidivisten er bijvoorbeeld van uit, dan is het de vraag of sommigen van hen in feite niet veel geschikter zouden zijn voor counseling en dergelijke, dan een first-offender die daar wel voor in aanmerking komt. Het succes van een diversion-eenheid zal in grote mate afhangen van de mate waarin het personeel ervan betrokken wordt bij de intake-procedures. Het is tot op heden evenwel niet duidelijk tot op welk niveau het daarbij inspraak zou moeten hebben en dus in hoeverre het personeel zelf mag bepalen welke kinderen zij willen behandelen.

Informele probatie

In geval van *formele* probatie wordt een

delinquent voorwaardelijk in vrijheid gesteld, met toezicht. De informele probatie nu laat zich hierdoor kenmerken, dat het kind nog *niet* als delinquent is bestempeld. Dit is een twijfelachtige zaak, want de intake-officer zal ongetwijfeld toch van 'schuld' van zijn cliënt uitgaan. Het kind en zijn ouders weten dat en als aan hen om toestemming gevraagd wordt voor informele probatie, zullen ze deze maar al te graag geven, aangezien zij wel weten dat anders alsnog een officiële schuldverklaring kan volgen. De vrijwilligheid is ook hier dubieus en het verschil met officiële probatie wordt nog vager als de jeugdige eenmaal onder toezicht geplaatst is. Het zijn namelijk dezelfde personen die toezicht uitoefenen zowel bij formele als bij informele probatie en slechts zelden maakt de intake-officer bekend wat volgens hem precies de noden van de individuele cliënt zijn. Evenals bij de gewone probatie dreigt ook hier het wel-justitieel optreden bij niet-naleving van de voorwaarden. In feite is er dus van diversion in dit geval in het geheel geen sprake.

Aanbevelingen voor onderzoek en beleid

Zoals we zagen zijn het de intake-officers die terzake van diversion de grootste discretionaire bevoegdheid hebben. Duidelijke criteria echter op basis waarvan zij van die bevoegdheid gebruik maken, ontbreken. Dit maakt het bijna onmogelijk registraties op papier te zetten en maakt het voor de wetenschappelijk onderzoeker buitengewoon gecompliceerd om kwalitatief onderzoek te verrichten. Daar komt nog bij dat onder diversion lang niet altijd hetzelfde wordt verstaan en dat de criteria voor succes veral verschillend zijn. Op het punt van kwalitatief onderzoek zijn we dus zeer pessimistisch. Misschien echter kunnen kwantitatieve onderzoeken

wel resultaten opleveren, hoewel deze veel tijd en geld zullen kosten.

Voorzover bekend heeft nog niemand aangetoond dat diversion-praktijken door de jeugdigen en hun ouders ook werkelijk als een vooruitgang worden gezien. Ook is het de vraag, of niet-justitiële instanties wel even competent zijn als de officiële reclasseringsinstellingen om aan jeugddelinquenten de nodige begeleiding te geven.

Het beleid tenslotte zij erop gewezen, dat de nadruk op diversion helaas de aandacht afleidt van onderzoek naar het ontstaan van crimineel gedrag. Het zoeken naar de juiste reacties op crimineel gedrag gaat zo ten koste van de preventie ervan. Daar de preventie uiteindelijk echter het belangrijkste is, moet worden aanbevolen niet alleen het jeugdrecht en allerlei reclasseringsprogramma's te verbeteren, maar vooral ook om de situaties in het gezin, op school en in de samenleving als geheel te onderzoeken en vervolgens daar de noodzakelijke veranderingen in aan te brengen.

Rechtbanken ingebied in de gemeenschap*

door Franklin N. Flaschner

In discussie met betrekking tot alternatieve sancties op het 'National College of the State Judiciary', was er overeenstemming op drie punten. Allereerst beschouwde men het als een gegeven dat gevangenis zelden rehabiliteren. Op de tweede plaats vond men de nadruk op rehabilitatie volledig in overeenstemming met de bescherming van het algemeen belang. Tenslotte was men het er over eens dat in elk rationeel strafrechtstelsel de gevangenis als uiterst afschrikkingsmiddel noodzakelijk blijft. Het werd echter van vitaal belang geacht dat de leefomstandigheden in gevangenis verbeterd worden: wij moeten ons niet concentreren op het isoleren en het vergeten van delinquenten, maar op het betrokken zijn bij en op het werken met hen ter verandering van hun attitudes en verbetering van hun vermogens, zodat

zij tenminste in staat zijn hun crimineel gedrag op te geven. Zoals alle positieve benaderingen legt de invoering van alternatieven in het strafrecht extra lasten op aan ieder, die verantwoordelijkheid draagt in het strafrechtstelsel. Hiertoe behoort naast de wetgever en de beleidsvoerder ook het publiek, als belastingbetaler, kiezer en bezorgd burger. Het belangrijkste bij deze verandering van aanpak zijn de plaatselijke rechtbanken. Zij handelen het grootste aantal wetsovertredingen af. De ernstige misdrijven vallen buiten hun jurisdictie. De criminaliteit die zij berechten komt over het algemeen niet voort uit een weloverwogen en berekende criminele betrokkenheid, maar meer uit een gedesorganiseerde en dysfunctionele levensstijl. Het zijn maatschappelijk en psychologisch gezien verliezers, die vaak op den duur misdadiger worden. Hier vormen juist deze plaatselijke rechtbanken één van de laatste werkelijke kansen op het doorbreken van dit proces. Rechters ingrijpen is op dit punt cruciaal, nu de traditionele samenbindende en constructieve krachten van gezin, school e

* Dit is een verkorte weergave van: Community based courts.
In: International journal of offender therapy and comparative criminology, 18e jaargang, nr. 2, 1974, blz. 164-171. Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 11 in Justitiële verkenningen nr. 1, 1975.

en buurt drastisch zijn verminderd. De traditionele straffen van deze rechtbanken zijn de geldboete en de hechtenis. Sinds 1878 is er ook de *probation service*, waar veel gebruik van wordt gemaakt. Deze rehabilitatieve tak van de gerechten heeft tot voor kort nagelaten de bestaande maatschappelijke en medische instanties in te schakelen bij het toezicht op en de hulp aan de op probation gestelden. Nieuw is de in Massachusetts ingevoerde gerechtskliniek. Deze wordt betaald en verzorgd door het departement van geestelijke volksgezondheid. Men werkt er binnen het beleid en het procedureel raamwerk, dat door de rechter vastgesteld wordt. De kliniek vormt een buitengewoon waardevolle hulpbron voor de rechter bij het straftoemeten en zorgt vaak voor de behandeling die als voorwaarde bij probation wordt opgelegd. Ondanks het feit dat de klinieken erg waardevol zijn, vormen zij nog een onvoldoende antwoord op de problemen waar de rechters voor staan. Dit zijn voornamelijk problemen die samenhangen met drug- of alcoholmisbruik of met moeilijkheden in het gezin. De trend in de behandeling van deze problemen, tenminste in onze in de gemeenschap ingebedde rechtbanken, is niet uitsluitend de criminalisering van bepaalde delicten, maar meer het openen van mogelijkheden om ze op een veelheid van manieren af te handelen. De rechter beperkt zich niet tot de rechtszaal, maar treedt daarbuiten en raakt op die manier direct en intensief betrokken bij de instanties die het maatschappelijk weefsel van onze rechtsdistricten ondersteunen. Er is wel kritiek op deze ontwikkeling. Sommigen willen de rechterlijke competentie beperken tot de vaststelling van wat rechtvaardig is en zij willen de rechter zo min mogelijk laten beslissen over de wijze waarop de zaak afgewikkeld wordt. Dat is volgens hen een taak

voor de deskundigen. Deze theorie is echter onhoudbaar omdat de maatschappij van de rechter verwacht dat hij op dit punt wel verantwoordelijkheid op zich neemt. Ervaring heeft ons geleerd dat het gebruik van macht door de rechter een sleutelement vormt in de structurering van verwijzing en behandeling. Voor een volledige rehabilitatie kan vrijwilligheid onmisbaar zijn, maar gezien de hopeloze situatie waarin veel delinquenten zich bevinden kan er op deze manier voor gezorgd worden dat zij kunnen profiteren — en zij doen dat ook — van de aangeboden diensten. Er is nog een tweede reden waarom de rechter niet onder zijn buiten-wettelijke maatschappelijke verantwoordelijkheid uitkan: de zogenaamde deskundigen ontbreekt het aan kennis, waarop de rechter kan vertrouwen.

Een voorbeeld van een op de gemeenschap georiënteerde aanpak is het drugprogramma van de districtsrechtbank van Roxbury. In plaats van de voortzetting van het gebruikelijke langdurige proces van verwijzing door de rechter naar de kliniek en probation service en vandaaruit naar één van de vele programma's in de gemeenschap, zijn de gerechtskliniek en de probation service zelf de gemeenschap ingegaan. Zij hebben vertegenwoordigers van alle drug-rehabilitatie diensten bij elkaar gebracht en deze vormen tezamen een diagnostisch en adviesteam. Het team komt eens per week bij elkaar en de leden ervan geven in aanwezigheid van de verdachte hun mening over de aanbevelingen die aan de rechter gedaan moeten worden. Zij brengen op deze wijze hun kennis en ervaring bijeen met slechts één doel de rehabilitatie van de verslaafde. Zij werken volledig binnen het wettelijk kader dat de rechter heeft vastgesteld en al hun beslissingen zijn aan zijn toezicht onderworpen.

Een andere bemoedigende nieuwe

benadering, met name voor de niet-verstokte jonge delinquent, is diversion vòòr de terechtzitting. Het Boston Court Resource Project (BCRP) is zo'n programma. Het project is ontworpen naar het voorbeeld van duidelijk geslaagde programma's in New York en Washington. Het doel is recidivebestrijding door middel van het ingrijpen in de gerechtelijke procedure. Geselecteerde verdachten worden behandeld in de gemeenschap in plaats van dat ze berecht of gevangen gezet worden. Het begint allemaal met de 'screener', die op het gerecht werkzaam is. Hij houdt een interview met de potentiële cliënten nog voordat de verdachte in staat van beschuldiging gesteld wordt. Indien de rechter toestemming geeft, wordt de zaak voor twee weken geschorst teneinde een BCRP-team de gelegenheid te geven een onderzoek in te stellen. De verdachte wordt gewezen op zijn recht op verdediging en op zijn recht op een spoedig proces. Hij heeft op dat moment ook contact met de aanklager en met zijn verdediger. Valt dit onderzoek gunstig uit dan kan de schorsing met 90 dagen verlengd worden. Deze periode wordt gebruikt om een behandelingsplan op te stellen en uit te voeren. Gedurende de twee weken en de 90 dagen is de centrale persoon in het leven van de BCRP-cliënt zijn 'advocate'. Dit is meestal een ex-delinquent, die heeft getoond dat hij een dergelijke verantwoordelijkheid aankan. De verdachte kan veel moeilijker deze 'advocate' iets op de mouw spelden of hem manipuleren dan hij dat bij een doorsnee probation officer kan. Alle moeite

*De constructieve krachten van
gezin, school en buurt zijn
drastisch verminderd*

wordt er aan besteed de cliënt een gevoel van verantwoordelijkheid bij te brengen. De 'advocate' heeft slechts enkele zaken tegelijkertijd en kan daarvoor veel tijd aan zijn cliënt besteden en met hem familie, vrienden, werkgevers, hulpinstanties en dergelijke bezoeken.

Naast de 'screener' en de 'advocate' is er een staflid in het BCRP, dat een centrale positie inneemt — de 'career development counselor'. Hij moet er voor zorgen dat voor de cliënt in de gemeenschap mogelijkheden zijn om

- 1) zijn vermogens en beperkingen door middel van testen te laten bepalen;
- 2) fysiek volledig gekeurd te worden en
- 3) zich te laten scholen voor een beroep, een baan te krijgen en gerehabiliteerd te worden.

Hij heeft de verantwoordelijkheid voor het vinden van voldoende banen voor de cliënten en moet daarvoor de werkgevers overreden om cliënten van de BCRP in dienst te nemen. Ondanks de grote aandacht voor de cliënt en de sterke motivatie van de zijde van de staf wordt de cliënt niet paternalistisch bejegend. In tegendeel: de cliënt wordt vanaf het begin duidelijk gemaakt dat het slagen volledig van hem afhangt. Er wordt dan ook begonnen met een schriftelijke overeenkomst van rechten en plichten.

Na 90 dagen wordt de zitting voortgezet. Is het programma succesvol verlopen, dan beveelt de BCRP het afzien van verdere vervolging aan. Een andere mogelijkheid is een verzoek om de schorsing te verlengen. Soms wordt afgezien van vervolging onder voorwaarde van restitutie. Na het laten vallen van de aanklacht jegens de verdachte blijft de relatie tussen de cliënt en de BCRP gedurende een jaar bestaan. Het is mogelijk deze voorbeelden met andere aan te vullen. Gewezen zij bijvoorbeeld op de toenemende inschakeling van vrijwilligers bij de probation

service en op de speciale programma's voor dronken rijders. Als conclusie zou ik willen stellen dat de primaire functie van de rechter is het leiden van de rechtzitting, het beslissen in wettelijke kwesties en het zorgen voor de handhaving van de wettelijke rechten van de verdachte. Dit is echter slechts een deel

van zijn taak. Hij heeft daarnaast een belangrijke verantwoordelijkheid om de in de gemeenschap aanwezige straftoemingsalternatieven, voorzover deze niet strijdig zijn met de bescherming van het publiek, te ontdekken en er gebruik van te maken.

Is het jongerenopvangcentrum werkelijk wat het lijkt te zijn?*

door Frederick W. Howlett

Gezien het grote aantal pogingen in Amerika om een oplossing te vinden voor de problemen van in nood verkerende jongeren door middel van verschillende dienstverlenende instanties met de bijna evenzovele rampzalige gevolgen voor het kind, lijkt het goed het functioneren van de opvangcentra van dit moment (Youth Service Bureau, YSB) eens nader te bezien.

Tot op heden heeft een onderliggende filosofie steeds ontbroken. Bij de poging

in de meest noodzakelijke gevallen een passende behandeling te geven is men overgegaan tot een éénvormige aanpak van een groot aantal gevallen die op zichzelf in het geheel niet om een behandeling vragen. De vraag die in dit artikel aan de orde komt is: Wat komt er van de 'niet dwangmatige' tussenkomst van deze Opvangcentra (YSB) terecht? Voor elk maatschappelijk probleem moet een oplossing bestaan, maar deze oplossing kan niet anders zijn dan een volledige eliminering van het probleem. Halfzachte maatregelen vormen geen oplossing en kunnen op de lange duur zelfs van geen enkel nut blijken. In hoeverre bieden de opvangcentra een oplossing voor het probleem waarop zij

* Dit is een verkorte weergave van: *Is the YSB all it's cracked up to be?* In: *Crime and delinquency*, 19e jrg., nr. 4, oktober 1973, blz. 485-492. Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 106 in Documentatieblad nr. 2, 1974.

zich richten? De opvangcentra worden wel omschreven als een niet dwangmatige onafhankelijke publieke instelling, opgericht om kinderen en jeugdigen buiten het strafrechtstelsel te houden. Dit moet gebeuren door 1) bestaande instellingen aan te zetten tot het oplossen van jeugdproblemen; 2) bestaande instellingen voor jongeren te verbeteren en nieuwe in het leven te roepen; en 3) positieve programma's te bevorderen om delinquentie-bevorderende omstandigheden te beperken.

Historische ontwikkeling

Ook in het verleden is al vaker gewerkt aan de decriminalisering van kinderen. In 1899 had een wet in de staat Illinois al hetzelfde doel als de bestaande opvangcentra. In die tijd resulteerde dit in een uniforme behandeling van alle kinderen, los van hun specifieke wensen of behoeften. Een nieuw systeem werd ontworpen door van gevangenis jeugdetentehuizen te maken en van de bewakers een soort voogden voor de kinderen. Het essentiële verschil tussen de aanpak van deze jeugdigen en de benadering van volwassenen in het strafrecht is wel het ontbreken van grondrechten bij de aanpak van de jongeren. Hierop kunnen de volwassenen die bij criminele daden betrokken zijn zich wel beroepen; jeugdigen kunnen dit niet. De opzet van toen resulteerde in een steeds toenemend aantal jeugdigen

Men is overgegaan tot een éénvormige aanpak van een groot aantal gevallen die op zichzelf in het geheel niet om een behandeling vragen

die met het instituut werden geconfronteerd. Men richtte zich op steeds meer jongeren, waardoor men ook steeds meer jongeren binnen het systeem bracht. Om de overloop van de detentehuizen en trainingsscholen op te vangen werd een nieuwe figuur bedacht. De persoon die zich weliswaar had misdragen, maar feitelijk geen crimineel feit had gepleegd behoefde als 'persoon voor wie toezicht is gewenst' (person in need of supervision, PINS) niet naar een trainingsschool. Evenals de andere opzet van de rechtbank om kinderen buiten het strafrechtstelsel te houden (eerder dan het onderliggende probleem direct aan te pakken), veroorzaakte deze figuur alleen maar meer druk op het systeem. Kinderen werden nog steeds gearresteerd en veroordeeld, maar dit werd geaccepteerd omdat zij niet langer als delinquent werden beschouwd. Op deze manier gingen niet-delinquente kinderen samen met delinquente kinderen vaak alsnog naar de trainingsscholen.

Diversie

De diversie zoals wij haar nu meemaken, is niet gebaseerd op de fundamentele rechten van het kind, maar is onderdeel van een programma dat is afgestemd op de economische behoeften van een jeugdrechtsysteem en wel in zo'n inadequate vorm dat het onhoudbaar is. De diversie van kinderen door middel van de jongeren-adviesbureaus kan als een averechts werkende oplossing voor het probleem worden beschouwd, veroorzaakt door een humanitaire maar onnauwkeurige poging de zwakkeren te beschermen. In feite wordt het kind beperkingen opgelegd in zijn dagelijks leven, hij mag geen verbintenissen aangaan, bepaalde boeken niet lezen enzovoort. Wij moeten ons serieus afvragen of deze adviesbureaus door

moeten gaan binnen een maatschappij waar al zoveel familieproblemen en verantwoordelijkheden in het publieke domein worden getrokken.

Moeten deze bureaus doorgaan met hun desintegrerende werking op het gezin waaruit het kind komt? Dit kan de delinquentie immers nog bevorderen. Het gevaar bestaat bovendien, dat bestaande instituten naast deze adviesbureaus hun verantwoordelijkheid ten aanzien van het probleem uit het oog gaan verliezen. De politie kan ertoe worden gebracht minder snel de misdragingen door de vingers te zien, omdat zogenaamd geen echte strafrechtelijke reactie volgt. Wij moeten het idee niet van de feitelijke uitwerking scheiden. Wanneer blijkt dat het op zichzelf positieve achterliggende idee een negatieve werking in de praktijk heeft, door de uitwerking die er door de betrokken instanties aan gegeven wordt, dan moeten we ermee ophouden.

Conclusie

Men heeft met de jongeren-adviescentra ongewenst gedrag van jeugdigen willen corrigeren op een niet dwangmatige manier en hen zo buiten het strafrechtstelsel willen houden. Dit liep uit op een zeer ruime bemoeienis met een zeer grote groep jeugdigen. Hierdoor worden de rechten van deze jeugdige mensen aangetast en wordt het stelsel alleen maar méér belast. Men doet er beter aan de grenzen van wat wél en niet toelaatbaar is in de samenleving te herzien.

De diversion zoals wij haar nu meemaken is niet gebaseerd op de fundamentele rechten van het kind

UITSTEL VAN VEROORDELING*

een aan het jeugd- recht parallelle ontwikkeling in het strafrecht voor volwassenen

Robert W. Balch

Tegenwoordig wordt er veel over 'diversionary programs' in het strafrechtstelsel gesproken. 'Diversion' heeft betrekking op het tijdelijk intrekken van een formele strafrechtelijke vervolging van een individu indien de betrokken persoon hier iets tegenover stelt. Sinds 1965 wordt er in de Verenigde Staten (Michigan) een programma gevolgd dat gebaseerd is op *deferred prosecution* ofwel *pretrial probation*. De leiding berust bij de Genesee County Citizens Probation Authority (C.P.A.). Alleen volwassen delinquenten uit Michigan, die geen geweldsmisdrijf gepleegd hebben en die geen strafblad hebben, komen voor behandeling in aanmerking. De Officier van Justitie verwijst degenen die aan deze voorwaarden voldoen automatisch door naar de C.P.A.

* Dit is een verkorte weergave van: *Deferred prosecution: the juvenilization of the criminal justice system.*

In: *Federal probation*, 38e jrg., nr. 2, 1974, blz. 46-50.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 603 in Documentatieblad nr. 10, 1974.

De C.P.A. heeft dan een gesprek met de delinquent, waarin zij hem op zijn constitutionele rechten wijst en een omschrijving van het behandelingsprogramma geeft. Bovendien vraagt zij toestemming tot een vertrouwelijk achtergrondonderzoek. Hierna wordt het behandelingsplan voorgelegd aan de Officier van Justitie. Als deze daaraan zijn goedkeuring verleent en als de delinquent belooft zich gedurende een jaar aan het behandelingsprogramma te houden, wordt van een verdere vervolging afgezien. Als de delinquent faalt, kan de zaak alsnog verwezen worden naar de Officier van Justitie. Slaagt hij echter, dan wordt definitief van vervolging afgezien en worden de politiedossiers vernietigd.

Pretrial probation lijkt een oplossing te geven voor problemen als stigmatisering, ontvredenheid met de huidige penitentiaire inrichtingen enzovoort. Het brengt echter ook risico's met zich mee. Derhalve wordt hieronder ingegaan op de ethische en legale aspecten van *deferred prosecution*.

Verborgen dwang

Vrijwillige samenwerking is een essentieel onderdeel van het C.P.A.-programma. Deze vrijwilligheid wordt echter niet gewaarborgd. Men kan namelijk niet van volkomen vrijwillige samenwerking spreken, als de betrokken persoon bang is strafrechtelijk vervolgd te worden.

Bovendien kunnen de wettelijke belangen van de verdachte in het geding komen. Men zou namelijk uit onwetendheid of anderszins in kunnen stemmen met het C.P.A.-programma, hoewel een strafrechtelijke vervolging bepaald geen kans van slagen zou hebben door bijvoorbeeld gebrek aan bewijs. Als een aansporing tot samenwerken met het C.P.A.-programma wordt gezien, dat men nooit formeel schuld hoeft te bekennen en men geen strafblad krijgt. In een bepaald politiek klimaat zou deferred prosecution derhalve tot een toenemende kwelling van sociaal afwijkenden (homoseksuelen, druggebruikers en anderen) kunnen leiden. Er bestaat een interessante overeenkomst tussen deferred prosecution en het strafrecht voor jeugdigen. In beide gevallen gaat men ervan uit dat er niet gestraft, maar verbeterd moet worden en treedt men de delinquent op informele wijze tegemoet.

Een rechtvaardig proces

Zoals hierboven reeds aangegeven, kan er niet van volkomen vrijwilligheid bij

Men kan niet van vrijwillige samenwerking spreken als de betrokken persoon bang is strafrechtelijk vervolgd te worden

pretrial probation worden gesproken. Dit houdt een gevaar in voor het recht van de cliënt op een behoorlijk proces. De officier van justitie kan namelijk de delinquent overhalen zijn medewerking te geven aan de pretrial probation en daarna claimen dat er vrijwillig afstand gedaan is van het recht op een proces. De bescherming van de rechten van een delinquent hangen dus af van de goede wil van de Officier van Justitie.

Het recht tot raadpleging van een advocaat

Rechtsbijstand wordt onnodig geacht bij doorverwijzing naar de C.P.A. Deferred prosecution wordt namelijk net als *parole*, als een voorrecht en niet als een recht beschouwd. Een 'Federal Court' verwierp dit argument echter. Voorstanders van de deferred prosecution concluderen daaruit dat rechtsbijstand vereist kan zijn bij het intrekken van de deferred prosecution, maar niet bij de verwijzing naar de C.P.A. Mede gezien het feit dat er voor de verdachte grote belangen op het spel staan, zou rechtsbijstand grote invloed kunnen hebben op de eerlijkheid van de acties. Een advocaat zou bijvoorbeeld de kwaliteit van het bewijs, waarop de Officier van Justitie zijn zaak baseert, kunnen onderzoeken. In veel gevallen zou dit kunnen leiden tot het advies het op een proces uit te laten lopen. Het lijkt echter alsof de efficiency de overhand heeft op de rechtvaardigheid in het C.P.A. systeem. Ook hier is weer een parallel te trekken met het strafrecht voor jeugdigen. Advocaten worden immers bij dergelijke

Men gaat uit van een vermoeden van schuld

rechtszittingen geweerd, daar de rechtbank de kinderen niet straft, maar helpt.

Schuld, onschuldigheid en morele verantwoordelijkheid

Deelnemers aan het C.P.A.-programma behoeven geen schuld te bekennen; ze dragen echter wel de morele verantwoordelijkheid voor hun onwettige daden. Hieruit blijkt een fundamenteel probleem. Men gaat uit van een vermoeden van schuld. Mede gezien het feit dat deelname aan het C.P.A.-programma al kan beginnen voordat er een formeel arrest heeft plaats gehad of misschien ooit plaats zal hebben, is dit een reden tot ongerustheid.

Conclusie

Een overeenkomst tussen deferred prosecution en het strafrecht voor jeugdigen is gelegen in het feit dat beide berusten op humanitaire en rehabilitatieve gronden. Deferred prosecution levert het gevaar op voor verslapping van de bewijsnormen en een vermoeden van schuld. Bovendien wordt rechtsbijstand onnodig geacht daar de cliënt niet 'terechtstaat'. De aanwezigheid van een advocaat zou de sfeer van de 'behandeling' zelfs nadelig kunnen beïnvloeden. Tot slot moet daarom worden benadrukt dat, hoewel de gedachte die aan deferred prosecution ten grondslag ligt bewonderenswaardig is, er toch een serieus gevaar voor inbreuk op de persoonlijke vrijheid in schuilt.

Het verwijzen van wetsovertreders naar inrichtingen voor geestelijke gezondheidszorg

door Robert D. Borgman

Medici en juristen tonen steeds meer belangstelling voor de diversion van strafrechtelijk verdachten van het strafrechtstelsel naar het stelsel van de geestelijke gezondheidszorg. Men stelt, dat psychiatrische hulp menselijker is, minder stigmatiserend werkt en effectiever is dan hetgeen door het gevangeniswezen en andere strafrechtelijke instanties geboden wordt. Andere beroepsgeenoten laten hier kritische geluiden horen. Volgens hen is een psychiatrische behandeling even onmenselijk en stigmatiserend en niet effectiever. Zij zijn bovendien van mening dat door verwijzing naar de geestelijke gezondheidszorg wettelijke rechten geschonden kunnen worden, het sociaal discriminerend kan werken en dat middelen onttrokken zullen worden aan hervormingspogingen voor strafrecht en geestelijke gezondheidszorg. Ondanks

deze controverse zijn er weinig pogingen ondernomen om empirisch en systematisch te evalueren wat er feitelijk gebeurt met van misdrijf verdachten, wanneer zij van strafrechtelijke instellingen overgaan naar instellingen op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg. Voor welke misdadigers en onder welke voorwaarden is een verwijzing naar de geestelijke gezondheidszorg vermoedelijk een menselijke en effectieve oplossing?

Onderzoeksoepzet

Dit artikel is gebaseerd op de behandeling van 50 volwassenen, die ervan beschuldigd werden de strafwet overtreden te hebben. Een plaatselijk centrum voor de geestelijke gezondheidszorg kreeg met hen te maken, omdat ze via het strafrechtstelsel waren doorverwezen. Om in het onderzoek opgenomen te worden moesten de personen aan de volgende criteria voldoen. Zij moesten formele contacten gehad hebben met een instantie ter handhaving van de wet wegens vermoedelijke wetsovertreding

* Dit is een verkorte weergave van: *Diversion of law violators to mental health facilities*. In: *Social casework*, 56e jrg., nr. 7, juli 1975, blz. 418-427.

Voor een korte samenvatting zie excerpt nr. 47 in *Justitiële verkenningen* nr. 1, 1976.

en meteen daarna met een instelling op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg. Het doel van het inroepen van de hulp moest een behandeling zijn en niet een onderzoek naar strafrechtelijke verantwoordelijkheid of toerekenbaarheid. Alle personen boven de zestien jaar, die aan deze criteria voldeden, en tussen 1968 en 1974 bij het centrum aanklopten, werden in het onderzoek opgenomen. Gegevens uit de voorgeschiedenis werden gebruikt, aangevuld met informatie door de therapeut, uit het strafregister en gegevens van andere instellingen die met de cliënten te maken hadden. De therapeut was een maatschappelijk werker, een psychiater of een psycholoog.

Rechtssysteem

In het rechtssysteem van de staat Noord Carolina is de arrondissementsrechtbank de bevoegde rechter terzake van alle telastleggingen in het district. Zij doet een uitspraak over alle lichte misdrijven en ook de eerste verhoren voor zware misdrijven vallen onder haar verantwoordelijkheid. Vermoedt zij schuld bij de gevallen van zware misdadigheid, dan gaat de beschuldigde voor verhoor naar het 'superior court'. De rechters van het 'superior court' hebben de bevoegdheid de verdachte in geval van een zwaar misdrijf naar een forensisch psychiater te sturen om te onderzoeken of de persoon in staat is

Veel psychiaters en psychologen geloven dat verdachten niet de innerlijke motivatie hebben die nodig is voor participatie in een therapie

verhoord te worden en of hij strafrechtelijke verantwoordelijkheid draagt. De rechter van het 'superior court' benoemt zelfstandig gevestigde advocaten om financieel onbemiddelde gedaagden te verdedigen.

Bij het onderzoek betrokken personen en misdrijven

De onderzoeksgroep bestond uit 45 mannen en vijf vrouwen. Op het moment van verwijzing liepen hun leeftijden uiteen van 16 tot 69 jaar, met een mediaanleeftijd van 21 jaar. Twee-derde van de groep was jonger dan 30 jaar; 39 personen waren één keer verwezen naar een instelling voor de geestelijke gezondheidszorg, 9 personen twee keer wegens verschillende gebeurtenissen en 2 personen werden vier keer doorverwezen. In totaal waren er dus 65 wetsovertredingen. Er waren 20 zware misdrijven en 45 lichte, waarbij de seksuele misdrijven het meest frequent voorkwamen, namelijk 14 keer.

De aanzet tot verwijzingen naar de geestelijke gezondheidszorg

Er bestaat een populair beeld van een verdachte die zich laat verwijzen naar de psychiatrische hulp om aan gevangenisstraf te ontsnappen. In dit onderzoek kwam dat idee slechts in acht gevallen inderdaad van de verdachte zelf. De aanzet werd het meest gegeven door een politiebeambte (15) en door de familieleden van de gedaagde (11); door de rechter in tien gevallen en in zeven gevallen door de psychiatrische afdeling van een gevangenis. Zeer geregeld werd er over verwijzing beslist buiten de verdachte om. Veel psychiaters en psychologen geloven dat verdachten, die door het strafrechtssysteem verwezen zijn,

niet de innerlijke motivatie hebben die nodig is voor participatie in de therapie. Uit dit onderzoek begonnen 13 personen (26 procent) aan de behandeling, terwijl ze dit wensten. Deze cliënten maakten hun behandeling af, ook al was de tijd om die hiervoor verplicht gesteld was; 12 personen (24 procent) waren niet zo erg meegaand, maar maakten ook hun behandeling af; 6 personen (12 procent) accepteerden de psychiatrische hulp alleen om aan gevangenisstraf te ontkomen en hielden dan ook meteen met de behandeling op toen die voor hen niet meer verplicht gesteld was; 19 personen (38 procent) verwierpen een behandeling.

Het proces van diversion

Op vier verschillende momenten tijdens het strafproces werden verdachten verwezen naar instellingen van de geestelijke gezondheidszorg.

1) *Arrestatie*. Slechts in acht gevallen (12 procent) werden personen verwezen naar de geestelijke gezondheidszorg in plaats van dat ze gearresteerd werden. Wanneer er namelijk klaarblijkelijk van wetsovertreding sprake is, moet de politie arresteren en telastleggen. Hij kan niet sommige verdachten arresteren en anderen naar de geestelijke gezondheidszorg verwijzen.

2) *Strafvervolgning*. In de meerderheid van de gevallen (55 procent) vond de verwijzing plaats na de telastlegging, maar vóór het verhoor. Deze situatie geeft problemen voor de cliënt en de instelling van geestelijke gezondheidszorg: a) Wederzijds is vastleggen niet mogelijk, want er is onzekerheid over de toekomstige plaatsing of het vonnis door de rechtbank. b) De beklagde kan ontkennen, dat hij het misdrijf gepleegd heeft, en daarom geen noodzaak zien voor therapie in verband met andere

problemen. c) Sommige verdachten denken dat de telastlegging lager uitvalt of dat ze minder straf krijgen opgelegd, als ze toestemmen in psychiatrische hulp. De openbare aanklager stelt *nolle prosequi* voor (hij zal niet voortgaan met zijn onderzoek) op voorwaarde dat de verdachte psychiatrische hulp accepteert. Deze kan dan nog ontkennen dat hij de daad heeft begaan, maar uit gemak toestemmen in psychiatrische hulp. Het geeft gelegenheid aan de schuldige om aan de consequenties van zijn gedrag te ontsnappen. De overeenkomst tussen *nolle prosequi* en geestelijke gezondheidszorg kan alleen met extra-legale middelen opgelegd worden.

Op dit moment in het proces worden de meeste personen verwezen, omdat dit het punt is waarop de gemeenschap, inclusief het juridisch systeem, met de gedaagde te maken krijgt.

3) *Vonnis*. In veertien gevallen (22 procent) werd een psychiatrische behandeling door de rechter gelast of aangeraden als onderdeel van de straf.

4) *Na het vonnis*. In zeven gevallen (11 procent) werd door gevangenisautoriteiten of de reclasseringsambtenaar verwezen naar de geestelijke gezondheidszorg.

Sociaal-economische kenmerken

Critici zeggen, dat de praktijk van diversion intellectuelen en rijken de kans geeft aan straf te ontkomen, omdat zij een gemakkelijker toegang hebben tot psychiaters. De resultaten van dit onderzoek tonen echter aan, dat het juist de armen zijn die begunstigd worden door diversion. De beschuldigde misdadigers, die naar psychiatrische hulp verwezen waren, lieten een combinatie zien van het niet aankunnen van hun beroep, persoonlijke onvolwassenheid en een sociaal achtergesteld zijn. Van de

behandeling werd verwacht dat deze hen een betere uitrusting zou geven. Men blijft geloven, dat het stigma ten gevolge van een geestesziekte gemakkelijker verdwijnt, dan dat ten gevolge van criminaliteit, ondanks bewijs van het tegendeel. Het stigma van criminaliteit kan andere soorten van afwijkend gedrag omvatten. Het stigma van geesteszieke kan voorkomen dat men ook het stigma van crimineel krijgt opgelegd. Het stigma kan ook noch aan criminaliteit noch aan geestesziekte gerelateerd zijn maar meer in het algemeen een stigma zijn van storend element in de samenleving.

Schending van wettelijke rechten

Bij de verdachten bleek relatief weinig van duidelijke schending van wettelijke rechten. Het meest frequente misbruik van wettelijke rechten van de cliënten in dit onderzoek kwam van afspraken dat de telastlegging lager uit zou vallen als de persoon naar een psychiatrische inrichting zou gaan. De aanklager had echter geen dwangmiddel meer zodra de telastlegging was ingetrokken. Daarom gaf hij in tien gevallen zomaar een 'nolle prosequi'. Dit is door het Hoogerechtshof verklaard als zijnde in strijd met de wet, omdat het de verdachte de kans op een snel proces ontnemt.

Menswaardige behandeling

Goffman beschrijft toestanden in psychiatrische inrichtingen en gevangenissen die beide instellingen tot onmenselijke plaatsen maken om in te leven, zoals disciplinerende, gedwongen afhankelijkheid, verplicht nedsdoen, communicatiebarrières tussen bewakers en bewaakten en blokkering van relaties tussen personen binnen en buiten de instelling.

De behandeling in inrichtingen voor de geestelijke gezondheidszorg vindt plaats vanuit medische modellen. De nadruk ligt hierop, de delinquenten te leren accepteren dat ze ziek zijn. Aan hen werden altijd medicamenten gegeven om neurotische of psychotische symptomen te bestrijden. Zij kregen niet het recht dergelijke medicamenten te weigeren. Andere behandelingsmethoden waren voor delinquenten die in psychiatrische inrichtingen verbleven, vaak niet mogelijk. De staf was bang voor zelfmoord, moord of vlucht. Halleck suggereert dat diversion van een paar delinquenten het juridisch systeem een façade van menselijkheid geeft, wat de aandacht afleidt van hervorming van wrede wetten, onrechtvaardige juridische procedures en vernederende behandelingen in gevangenissen en psychiatrische inrichtingen. De instellingen in de geestelijke gezondheidszorg en binnen het strafrechtstelsel vermijden het nemen van moeilijke beslissingen om menselijke en effectieve procedures op gang te brengen door tal van delinquenten tussen hen beiden heen en weer te sturen.

Effectiviteit van de behandeling

Ongetwijfeld zullen er moeilijkheden ontstaan bij een evaluatie van de effectiviteit van de behandeling. Als er na psychiatrische hulp geen overtrekking van de wet meer optreedt, in welke mate is dan de behandeling hiervoor verant-

Het is de vraag of instellingen voor geestelijke gezondheidszorg wel een menselijker behandeling bieden dan gevangenissen

woordelijk? Als de delinquent zich verder aan de wet houdt dan kan de instelling belachelijk gemaakt worden, omdat deze dan een werktuig is geworden van sociale controle. Als de misdadiger de wet blijft overtreden kan de instelling beschuldigd worden van incompetentie of sociale kwaadwilligheid. Van 39 van de 50 personen uit het onderzoek waren gegevens bekend over recidive; negentien bleken geen nieuwe wetsovertreding gepleegd te hebben. Er bestaat een statistisch significant verband tussen de sociale klasse en recidive. Hoe hoger de sociale klasse, hoe minder de recidive. Er bestaat ook een significant verband tussen gegevens over voorgaande werkzaamheden en recidive. Hoe minder regelmatig er vòòr de behandeling gewerkt werd, hoe meer recidive. Een volwassen instelling om aan het werk te blijven en de structuur van een zelfstandig gezin schijnen minimale voorwaarden te zijn voor succes van een behandeling. De geestelijke gezondheidszorg bezit nog niet de vaardigheden om orde te brengen in chaotisch verloopende levens en te zorgen, dat sociale achterstand wordt ingehaald.

Interventie-strategieën

Succesvolle interventie was gebaseerd op het volgende:

1. Wat door de cliënt als problematisch beschouwd werd, was niet noodzakelijkerwijs wat de therapeut of het strafrechtelijk orgaan als belangrijk zag. Er moest dus veel aandacht aan besteed worden om iets te ontdekken dat zowel de cliënt als de therapeut in discussie wenste te brengen.
2. Deze cliënten waren geestelijk onvolwassen en leefden al jaren chaotisch en sociaal achtergesteld. De maatschappij hoopte dat ze aangepast gedrag zouden leren. De meesten waren hiertoe, in elk

geval aan het begin van de behandeling, niet voldoende volwassen.

3. De therapeut functioneerde vaak als dienstverlener voor de cliënt.

4. Het bleek moeilijk, onderscheid te maken tussen problemen als gevolg van sociaal achtergesteld zijn en onderdrukking, neurotische conflicten en onvolwassen karakter. De cliënt koos de problemen uit, waarover hij wenste te discussiëren. De meesten vroegen hulp bij problemen die met sociale onderdrukking te maken hadden.

Samenvatting

Dit onderzoek richtte zich op vijftig personen die verdacht waren van of veroordeeld waren wegens misdrijven en die van het strafrechtstelsel verwezen waren naar een instelling van geestelijke gezondheidszorg. Het bleek dat zij gezien werden als een overlast voor de gemeenschap, die het geduld van de strafrechtelijke instituten en van andere hadden uitgeput. Bij de diversion kwam slechts zelden een schending van hun rechten voor. Het blijft de vraag of instellingen voor geestelijke gezondheidszorg wel een menselijker behandeling bieden dan gevangnissen. De effectiviteit van een psychiatrische behandeling was afhankelijk van regelmatige werkzaamheden en het leven in een zelfstandig gezin. De resultaten wijzen er in elk geval op dat er bij de diversion van misdadigers naar instellingen van geestelijke gezondheidszorg wel problemen optreden.

Diversion*

door Robert M. Carter

Inleiding

Meer en meer wordt diversion aangeprezen als een vruchtbaar alternatief voor de traditionele wijze waarop de delinquent in en door het strafrecht-systeem wordt geleid. In dit artikel wordt eerst nagegaan waar het huidige accent op diversion vandaan komt en vervolgens wordt getracht enige belangrijke onopgeloste problemen te inventariseren, die met diversion samenhangen.

Oorsprong

Allereerst kan men een toenemende erkenning bespeuren van de tekortkomingen van het justitiële systeem. Zelfs kan men het genoemde systeem beschouwen als een non-systeem, daar

* Dit is een verkorte weergave van: *The diversion of offenders*.
In: *Federal probation*, 36e jrg., nr. 4, 1972, blz. 31-36.
Voor een korte samenvatting van dit artikel zie excerpt nr. 288.

de componenten ervan — die een scala beslaan van arrestatie tot vervolging en van berechting tot tenuitvoerlegging van sancties — autonoom en onafhankelijk van elkaar functioneren en voorts niet geïntegreerd en gecoördineerd worden, als gevolg waarvan de rechtvaardigheid en de effectiviteit te wensen overlaten. Daarnaast heeft men de oude waarheid herontdekt, dat de gemeenschap zelf in belangrijke mate invloed uitoefent op het gedrag van de mens, of dat nu in overeenstemming met de wet is of niet. Lange tijd hebben we verondersteld dat de delinquent uit vrije wil geen acht sloeg op het legitieme gezag of dat hij leed aan een ernstig persoonlijk gebrek. Nu echter zijn we er weer van bewust geworden, dat delinquentie zowel een symptoom is van het falen en de desorganisatie van de gemeenschap als van de individuele delinquent zelf. Gelijktijdig met de erkenning dat het justitiële systeem slechts een non-systeem is en de gemeenschap zelf enorm bijdraagt aan het probleem van de misdaad, heeft zich tenslotte een ongenoegen over het maatschappelijk

systeem bij grote groepen in de samenleving geopenbaard. Deze ontevredenheid is vaak beschreven in termen, die erop duiden dat de burgers niet betrokken worden in beslissingen over zaken die hen aangaan en daardoor meer door de overheid worden geleid dan dat de burgers zelf invloed uitoefenen op die overheid. Steeds meer eist de burgerij actief te worden betrokken bij overheidszaken, inclusief die van het justitiële systeem.

De drie hierboven beschreven fenomenen dragen ertoe bij dat men zich op een andere wijze gaat opstellen tegenover de uitdaging, die de criminaliteit vormt. Deze wijze duidt men aan als diversion, de 'afschrikking' van het justitiële systeem. Diversion is gericht op de ontwikkeling van alternatieven voor dit systeem. Het diversion-model berust dan ook op de opvatting, dat men de criminaliteit beter kan beantwoorden door de delinquenten buiten het traditionele systeem te behandelen. Tevens zouden daardoor de negatieve effecten van het etiketteringsproces ondervangen kunnen worden. Diversion veronderstelt absorptie. Men kan dit laatste definiëren als de pogingen van de gemeenschap de sociale problemen aan te pakken door een beperking van de verwijzing naar of de toegang tot één of meer van de officiële overheidsinstanties die zich bezighouden met deviant gedrag. Wanneer de verwijzing al plaats gevonden heeft, houdt absorptie in: het terughalen van de deviant uit het officiële proces, door middel van het aanbieden van

oplossingen waardoor behandeling binnen de gebruikelijke instanties overbodig wordt.

Enige praktische en operationele problemen

Aan diversion zijn enige problematische aspecten verbonden, die diepgaand onderzocht moeten worden. Wanneer men er niet in slaagt deze nauw verweven aspecten tot klaarheid te brengen, zal diversion even fragmentarisch en onsamenhangend zijn als het justitiële systeem dat ertoe aanleiding gaf de mogelijkheden tot diversion te ontwikkelen. Daarom is het noodzakelijk 1) de werkingsaspecten van diversion te verkennen, 2) de gemeenschap, haar rol en hulpbronnen aan een onderzoek te onderwerpen en 3) de latente en manifeste invloed van diversion op het justitiële systeem vast te stellen.

ad 1) Zo moeten er richtlijnen opgesteld worden om diversion toe te kunnen passen. Zonder het aanwezig zijn van richtlijnen is de mogelijkheid immers aanwezig dat diversion ontaardt in voortdurende en aanzienlijke onbillijkheden. Fundamentele vragen, zoals wie er voor diversion in aanmerking komt, door wie en op welke basis ze wordt toegepast, moeten door gemeenschappelijke afspraken beantwoord worden, wil het justitiële systeem, als gevolg van een meer onsystematisch gebruik van diversion, niet nog fragmentarischer en onoverzichtelijker worden. Enkele richtsnoeren zijn bijvoorbeeld nodig voor de selectie van individuen die voor diversion in aanmerking komen. Moet diversion voor iedereen mogelijk zijn of moeten er categorieën delinquenten uitgesloten worden, zoals agressieve delinquenten? Moet diversion beperkt worden tot nog niet berechte justitiabelen of moeten de veroordeelden niet

Steeds meer eist de burgerij actief te worden betrokken bij overheidszaken, inclusief die van het justitiële systeem

uitgesloten worden? Zo zijn er ook regels nodig voor eventuele acties die ondernomen worden wanneer de persoon bij wie diversion is toegepast zich niet aan de voorwaarden houdt of wanneer de diversion niet aan haar doel beantwoordt. Voorts dienen afspraken gemaakt te worden over welke instanties deze personen mogen bejegenen. Moeten dit particuliere of overheidsinstanties zijn of beide, of moeten er zelfs nieuwe in het leven worden geroepen? Daarnaast moet aandacht besteed worden aan de programmatische activiteiten van deze instanties. Welke inhoud dienen de programma's te hebben?

ad 2) Een ander problematisch aspect van de diversion is, dat gemeenschappen verschillen in de mate waarin ze in staat zijn de te bejegenen personen op te nemen en de noodzakelijke verrichtingen te doen en middelen te verstrekken. In een welgestelde wijk zullen meer voorzieningen, zoals psychiatrische en sociale diensten en meer financiële hulpbronnen aanwezig zijn wanneer aan de financieel zwakkeren de diversion min of meer ontzegd wordt. Een vergelijkbaar probleem betreft de lage tolerantiegraad voor diversion in sommige gemeenschappen. Hoe kan men die tolerantie vergroten? Wie moet dat doen en wie is daar verantwoordelijk voor?

ad 3) Een laatste probleem betreft het feit dat diversion zal leiden tot aanzienlijke veranderingen. Een voorbeeld: minder mensen zullen het justitiekanal als gevolg ervan binnen stromen, hetgeen de achterstand in het justitiële

systeem en de caseload van reclasseringswerkers kan verminderen. Hierdoor kan evenwel het bureaucratische overlevingsinstinct gealarmeerd worden, met alle gevolgen voor een bevestiging van het justitiële systeem. Van groter belang is echter, dat als gevolg van een toegenomen toepassing van diversion, het justitiële systeem kan blijven zitten met een bijzondere clientèle van verstokte, recalcitrante delinquenten die zich waarschijnlijk moeilijk kunnen redden in de gemeenschap. Om kort te gaan, diversion kan, wanneer het op grote schaal wordt toegepast, niet alleen het justitie-establishment "bedreigen", maar ook de bevolking van het justitiële systeem en dat systeem zelf veranderen.

Slot

De hierboven beschreven problemen en vragen wijzen erop dat er nog veel onzekerheden en twijfels zijn over het effect van diversion. Zonder een noodzakelijke planning en evaluatie is het hoogst waarschijnlijk dat diversion-programma's meer verwarring en chaos dan klaarheid en consistentie zullen opleveren. Hoewel veranderingen in ons justitiële systeem dringend gewenst zijn, is een overhaaste overgang naar onbeproefde en slecht gedefinieerde alternatieven niet aan te bevelen.

Een overhaaste overgang naar onbeproefde en slecht gedefinieerde alternatieven is niet aan te bevelen

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Politie
Drugs

Uitleen van tijdschriften

De tijdschriften, waarin de in deze rubriek vermelde artikelen zijn gepubliceerd, kunnen te leen worden gevraagd bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, Plein 2b, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Algemeen

284

Kuitenbrouwer, F. *Criminele antecedenten bij overheidssolicities*.

Proces, 55e jrg., nr. 3, maart 1976, blz. 47-56 (N.).

In dit artikel gaat de schrijver in op de bezwaren die hij heeft tegen de huidige regeling van de wet op de Justitiële Documentatie en op de Verklaringen omtrent het gedrag (Wet J.D.), met name tegen de bepaling die het mogelijk maakt buiten de burgemeester om gegevens via het Centraal Antecedenten Bureau (C.A.B.) aan de centrale overheid te verstrekken. Vervolgens toetst hij deze bezwaren aan de hand van de vernieuwingen welke minister van Agt wil invoeren. Het bezwaar van voornoemde bepaling wordt volgens de schrijver niet ondervangen door aan de Rijks Psychologische Dienst (R.P.D.) als enige instantie het aanvragen en beoordelen van justitiële gegevens

over te laten, omdat bij dit beoordelingswerk aan de R.P.D. een commissie van advies wordt toegevoegd, waarin ook weer vertegenwoordigers van de departementen zullen zitten. Voorts stelt hij vast dat op deze wijze de R.P.D. de taak van het C.A.B. waar het gaat om het wegen van criminele antecedenten, overneemt en vraagt hij zich af of deze combinatie van psychologische en criminele informatie niet uit den boze is juist nu er zoveel kritiek op de werkwijze van de R.P.D. is. De schrijver pleit voor een behoorlijke specificatie van de categorieën van (semi-) overheidsfuncties waarvoor een uitzondering omtrent het gedrag wordt gemaakt. Deze procedure zou moeten worden ondergebracht bij een aparte instantie, direct ressorterend onder de verantwoordelijke minister, met een commissie van advies met voldoende inbreng 'van buiten'. De voornaamste les die volgens de schrijver uit de moeizame herziening van de antecedenten-regeling valt te leren is, dat de hele wet J.D. op de helling moet.

Met literatuuropgave.

Strafrecht en strafrechtspiegling

Zie ook de excerpten nr. 326 en nr. 328.

285

Anjou, L.J.M. d'. *Generale preventie; dragen zwaardere straffen daartoe bij?*
Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 4, april 1976, blz. 218-226 (N.).

De schrijver bespreekt de vraag in hoeverre de veronderstelling, dat het dreigen met zwaardere sancties effectiever is dan met lichtere, door wetenschappelijk onderzoekmateriaal ondersteund wordt. Na een overzicht gegeven te hebben komt hij tot de conclusie dat het materiaal weinig steun biedt voor deze veronderstelling. De schrijver wijst dit aan de onvoldoende kwaliteit, het gebruik van causale conclusies waar de onderzoekmethode dit niet rechtvaardigt en het te weinig bekijken welke sancties effectief zijn en in welke hoeveelheden zij dat zijn. Hij meent wel dat de resultaten reden geven om te twijfelen aan de generaal preventieve werking van strafverzwaring. Met literaturopgave.

286

Arndt, H. *Der schwedische Strafvollzug im Umbruch.*
Zentralblatt für Jugendrecht und Jugendwohlfahrt, 62e jrg., nr. 11, november 1975, blz. 463-472 (B.R.D.).

De schrijver begint te stellen dat in Duitsland de Zweedse manier van tenuitvoerlegging van straffen wel wat overdreven werd en wordt voorgesteld, dikwijls als *non plus ultra*. Hij gaat in op de huidige situatie bij de tenuitvoerlegging van straffen in Zweden. De humanisering hierbij is volgens hem gedecenteerd achterhaald. Veel belangrijker zijn de maatregelen ter behandeling na het ontslag en de daaruit volgende consequenties voor de tenuitvoerlegging zelf. Dit is ook nog komen vast te staan door een onderzoek van Sveri. De schrijver noemt allerlei details van de tenuitvoerlegging van de straf in Zweden, om daarna uitvoerig in te gaan op de herzieningen van de huidige wettelijke regelingen, onder andere de hervormingen van de strafinrichtingen en van de behandelingsmethoden in of buiten die inrichtingen. In aansluiting hierop gaat de schrijver in op de belangrijkste nieuwe bepalingen die ook van belang zijn voor jeugdige delinquenten. Tot slot geeft hij een lijst van Zweedse 'model-inrichtingen'.

287

Bos, J.T.K. *Vervolging en opsporing door de P.-G.*
Nederlands Juristenblad, 51e jrg., nr. 18, mei 1976, blz. 589-596.

Naar aanleiding van de Dassault-affaire bespreekt de schrijver de regeling van de strafvordering tegen onder andere kamerleden wegens ambtsdelicten (artt. 483-485 Sv.). De inhoud van de regeling, de afwijkingen van het gewone strafprocesrecht en de achtergronden, zoals een gewenste bescherming, worden aangegeven en het valt de schrijver hierbij op dat de regeling uitgaat van de veronderstelling dat organen die in het algemeen met een bepaalde taak in de strafprocedure belast zijn, ten aanzien van bepaalde groepen niet op hun taak berekend zijn, terwijl er zijns inziens vanuit gegaan zou moeten worden dat een orgaan de opgedragen taak naar behoren uitvoert. Volgens hem is het namelijk twijfelachtig of de versterkte onafhankelijkheid opweegt tegen de onervarenheid van de organen die ingesteld zijn voor bijzondere gevallen. De schrijver komt tot de conclusie dat bescherming tegen vervolging die niet voor iedereen geldt op zich al van twijfelachtige waarde is, en dat deze bescherming wat betreft de personen die ervan kunnen profiteren bepaald onnavolgbaar is.

288

Carter, R.M. *The diversion of offenders.*
Federal probation, 36e jrg., nr. 4, april 1972, blz. 31-36 (U.S.A.).

De schrijver bespreekt een aantal praktische en operationele problemen die zich voordoen bij de toepassing van diversion. In de eerste plaats wijst hij op het ontbreken van wettelijke richtlijnen. Vervolgens spreekt hij de vrees uit dat gemeenschappen zullen verschillen in de mate waarin ze in staat zijn de te bejegenen personen in hun midden op te nemen. Ten derde is de auteur van mening, dat diversion wellicht tot aanzienlijke niet voorziene veranderingen in heel het justitiële systeem zullen leiden. Hij waarschuwt voor een overhaaste overgang naar onbeproeft en slecht gedefinieerde alternatieven. Een uitgebreidere samenvatting van dit artikel is te vinden op blz. 275.

289

Doelder, H. de, en A.C. 't Hart. *Verbaliseringsbeleid en opportuniteitsbeginsel.*
Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 4, april 1976, blz. 204-211 (N.).

De schrijvers behandelen de vraag of ook aan de politie een sepotbevoegdheid kan worden toegekend, zodat een werkelijk verbaliseringsbeleid mogelijk wordt. Aan de hand van literatuur, rechtspraak en ministeriële circulaire wordt vastgesteld dat het politiese pot een algemeen geaccepteerde praktijk is en dat door de positieve

toepassing van het opportuniteitsbeginsel door het O.M. de werking van dit beginsel gestaag wordt uitgebreid. De schrijvers pleiten voor de positieve toepassing van dit beginsel ook in de opsporingsfase. Zij stellen dat de juristentaak primair het verrichten van feitelijk relevante juridisering is, zodat dan de vraag bij het strafrechtelijk optreden allereerst is, wat er met een juridische kwalificering bereikt kan worden. Voor deze opvatting wordt steun gezocht bij het Broodjes-winkelarrest van 1950. Het O.M. kan ook bij de positieve toepassing van het politiesept een behoorlijk vervolgingsbeleid blijven voeren via richtlijnen voor de politie zodat er een, ook door de schrijvers belangrijk geachte, afstemming tussen opsporings- en vervolgingsbeleid plaatsvindt. Tenslotte stellen de schrijvers in verband met de algemeen erkende neventaak van het O.M., namelijk de behartiging van de rechtmatige belangen van de verdachte, dat geëist kan worden dat bij het hanteren van de sepotbevoegdheid de bescherming van die belangen mede tot doel wordt verheven.
Met literatuuropgave.

290

Haesler, W.T. *Kriminalität und Strafvollzug in den Vereinigten Staaten von Amerika.* Zeitschrift für Strafvollzug und Straffälligenhilfe, 24e jrg., nr. 3, oktober 1975, blz. 157-170 (B.R.D.).

In dit artikel, een reisverslag, geeft de auteur in vogelvlucht een beeld van de criminaliteit en het strafrechtelijk systeem in de Verenigde Staten. Naast enkele opvallende criminaliteitscijfers vermeldt de schrijver een aantal problemen van het gevangeniswezen. Ook wordt aandacht besteed aan de resocialisering en het drugprobleem.

291

Heinrich, W. *Ueber die Notwendigkeit der Schaffung besonderer polizeilicher Ermittlungseinheiten zur Bekämpfung organisierter Kriminalität.* Kriminalistik, 29e jrg., nr. 7, juli 1975, blz. 292-296 (B.R.D.).

Al in 1975 was men het erover eens, dat er in Duitsland georganiseerde misdaad bestond, en dat tegen deze vorm van misdaad anders opgetreden moest worden. De politie heeft hiertoe volgens de schrijver alleen dan een reële kans, als zij deze criminele organisaties met een reactie-apparaat tegemoet kan treden, dat haar tenminste van wapengelijkheid verzekert. Het begrip 'georganiseerde criminaliteit' komt in het geldende straf- en strafprocesrecht niet voor. De auteur beschrijft tot welke problemen dit aanleiding geeft. Men moet concentreren en coördineren om de georganiseerde

misdadigersbenden aan te kunnen pakken. Gepleit wordt voor het instellen van politieke opsporingsbrigades. De auteur bespreekt hoe deze samengesteld zouden moeten zijn en hoe ze zouden moeten functioneren.

292

Heijden, P.F. van der. *Juridisch voorspel tot de abortus-ontwerpen.* Nederlands juristenblad, 51e jrg., nr. 13, 27 maart 1976, blz. 425-438.

De schrijver behandelt de ontwikkeling in de discussie over liberalisering van de abortuswetgeving, die in de zestig jaren eerst goed op gang kwam en leidde tot verschillende wetswijzigingsvoorstellen in de jaren zeventig. De auteur gaat eerst terug tot de regeling omtrent dit onderwerp in het Wetboek van Strafrecht sinds de invoering in 1887, de arresten hierover en de toepassing in de praktijk. Vervolgens gaat hij dieper in op de ontwikkeling vanaf de jaren zestig.

Enschede meende toen, dat artsen gerust konden zijn en onder de bestaande wettelijke regeling geen vervolging en veroordeling hoefden te vrezen, als zij handelden naar de regelen van hun kunst. Zijn mening wordt later uitgewerkt in een concreet voorstel tot wetswijziging waarin de strafbaarheid van de arts wél blijft bestaan. Weggelaten in een later voorstel van Lamberts en Roethof, komt in een nog nieuwer initiatiefontwerp van de V.V.D. deze strafbaarheid weer terug. De auteur gaat in op de houding van de verschillende ministers van justitie en rechtshandhavers ten aanzien van de abortus-regeling en -praktijken en zet uiteen waarom in de jaren zeventig in Nederland de abortusklinieken van de grond beginnen te komen. Tenslotte bespreekt hij hoe de huidige minister van Agt het vervolgingsbeleid op dit punt tot zich trekt en hoe en waarom tegen bepaalde klinieken werd en wordt opgetreden. Ook de unieke juridische gang van zaken bij de Bloemenhovekliniek komt uitvoerig aan de orde.
Met literatuuropgave.

293

Kranenburg, F.J. *Gijzeling, rechtsorde, openbare orde: een verstoorde samenleving.* Algemeen politiebld, 125e jrg., nr. 8, 10 april 1976, blz. 195-201 (N.).

De schrijver, Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, die reeds drie maal deel uitgemaakt heeft van een crisiscentrum bij een gijzeling, gaat in dit artikel in op de bestuurlijke aspecten verbonden aan het overheidsoptreden bij gijzelingen. Voorts geeft de auteur een evaluatie van de rolvervulling van alle personen die bij de laatste gijzeling

in Noord-Holland betrokken waren. Aan het einde van het artikel trekt hij de conclusie dat het bepaald niet wenselijk is om crisis- en beleidscentra te bemannen met 'deskundigen' die zich speciaal op het onderhavige soort crisis-beheersing voorbereiden. Veel beter acht de auteur het, dat de normale functionarissen zich ernstig voorbereiden op wat er bij een gijzeling van ze verwacht wordt en zich tijdig met goede adviseurs vertrouwd maken. Naar zijn mening is het een algemene ervaring dat de machine het best draait 'met vertrouwde figuren en vertrouwde stemmen'.

294

Myjer, E. *Equality of arms in het Nederlandse strafproces.*

Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 1, januari 1976, blz. 17-33 (N.).

Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (E. V.) garandeert de burger op het gebied van strafvordering een aantal, vaag geformuleerde, grondrechten. De auteur meent dat de rechter de grondrechten niet automatisch conform het in zijn eigen land geldende rechtssystem moet interpreteren. Ook moeten de grondrechten meer inhoud krijgen, zodat de burger een meer dan 'papierrecht' gegeven kan worden. In artikel 6 e.v. is het beginsel geformuleerd van 'eerlijke behandeling' in de zin van openbaarheid, behandeling binnen redelijke termijn en onafhankelijkheid van de rechter. In de rechtspraktijk is eveneens een aantal elementen ontwikkeld, onder andere het beginsel van 'Equality of Arms'. Hiermee wordt de gelijkwaardigheid tussen verdediging en vervolgende instantie bedoeld. De schrijver vindt dat de equality of arms de belangrijkste meerwaarde is die met betrekking tot strafvordering ten behoeve van de verdachte is geformuleerd. Het is een waarborg in die zin dat verdachte zijn standpunt kan geven en kan reageren op de tegenpartij. Hij concludeert naar aanleiding van de Memorie van Toelichting op het Wetboek van Strafvordering, dat de equality of arms in de theorie van de Nederlandse strafvordering voor het eindonderzoek is ingebouwd. De praktijk is echter dat in de opsporings- en vervolgingsfase de zaak wordt 'voorgekookt'. Het blijkt dat in deze fasen een aantal momenten zijn, waarop de equality of arms niet gewaarborgd is. De auteur geeft enige voorbeelden. Aan de hand van jurisprudentie wordt aangetoond dat de Nederlandse rechter art. 6 e.v. zeer eng uitlegt, dat wil zeggen alleen berecht op de behandeling ter terechtzitting. Hij stelt dat de rechter tot een ruimere uitleg zou kunnen komen door een beroep op in

het algemeen rechtsbewustzijn levende beginselen van behoorlijk bestuur te honoreren. Als dit niet gebeurt, zal, volgens de schrijver, de wetgever moeten ingrijpen.

295

Nader, L. *Forums for justice; a cross-cultural perspective.*

Journal of social issues, 21 jrg., nr. 3, zomer 1975, blz. 151-171 (U.S.A.).

De schrijver gaat na op welke manieren in verscheidene samenlevingen, van eenvoudige tot complexe, geschillen beslecht worden. Bij het vinden van rechtvaardige oplossingen bestaan er dilemma's die inherent zijn aan culturele verschillen. In het eerste deel van het artikel toont hij door middel van geselecteerde voorbeelden van wettelijk pluralisme aan, dat als volken meer gebruik gaan maken van formeel recht bij het vormen van de natie, zij zullen trachten om het plaatselijke recht te verdringen of te onderdrukken. Dit resulteert in modificaties van het oorspronkelijke sociale systeem. Het geeft spanningen waarop de inheemse bevolking zal antwoorden; zij zal nieuwe alternatieven bedenken. In het tweede deel geeft de auteur een beschrijving van rechtbanken voor het beslechten van geschillen, zoals zij geobserveerd en geanalyseerd zijn door antropologen die werkzaam zijn in samenlevingen die verschillen in economische en technologische ontwikkeling. Gebrek of gevoeld gebrek heeft invloed op het gedrag van mensen. Gebrek aan land en ander bezit brengt mensen ertoe gebruik te maken van rechtbanken en van procedures die hen zullen toestaan te winnen, wat voor invloed dat ook op bepaalde verhoudingen heeft. Het toekomstig onderzoek zou zich volgens de schrijver moeten richten op sommige gevolgen van de huidige trend in de hanting van menselijke variatie, in professionalisme, in schaarsteverhoudingen en in veranderende wijzen van productie. Met literatuuropgave.

296

Veen, Th.W. van. *Voorwaardelijke gratie. Eenmaal of andermaal?*

Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 1, januari 1976, blz. 34-40 (N.).

Het besluit om aan kort gestraften (maximaal veertien dagen gevangenisstraf) met een 'lopend vonnis' gratie te verlenen is volgens de schrijver een daad van onmacht. Hij noemt naast enkele voordelen onder andere het nadeel, dat de rechter zou kunnen besluiten deze straf minder op te leggen als hij de overtuiging krijgt, dat de straf niet of pas op lange termijn tenuitvoer-

gelegd zal worden. De korte vrijheidsstraf echter kan alleen al uit weezin tegen de lange gevangenisstraf en in die gevallen waar een geldboete niet opgelegd kan worden, niet gemist worden. Is uitbreiding van de gevangenis capaciteit een adequaat antwoord? De auteur meent dat overwogen moet worden een vooraf bepaald aantal te verlenen sancties over de verschillende rechtbanken te 'verdelen'. Het voordeel ervan zou zijn, dat zowel de kosten als de capaciteit tevoren bepaald kunnen worden. Hij meent dat dit sturen van de criminaliteitsbestrijding geen ramp is. Het sturen gebeurt nu ook; als er meer politie is, worden er meer delicten opgespoord. Voorts hangt de beheersbaarheid van het justitieel optreden af van de beleidsvrijheid; hoe ernstiger het delict, des te kleiner de beleidsvrijheid. De rechter kan echter geen beleid voeren, omdat hij moet reageren op hem voorgelegde feiten. De rechter heeft wcl met betrekking tot de oplegging van de straf een enorme vrijheid, hetgeen het voorspellen van de benodigde gevangenis capaciteit bemoeilijkt. De auteur stelt voor dat de administratie de gratiebevoegdheid als stuurbevoegdheid gaat hanteren. De rechter geeft de bovengrens van de straf aan. De administratie bepaalt binnen deze marge dan de uiteindelijke straf. Behalve de gratiebevoegdheid acht de schrijver ook de voorwaardelijke invrijheidstelling voor de administratie een mogelijkheid tot reguleren.

297

Weihrauch, M. *Möglichkeiten und Grenzen erlauber Sterbehilfe; aus der Sicht des Juristen.*

Kriminalistik, 29e jrg., nr. 8, augustus 1975, blz. 343-349 (B.R.D.).

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van mogelijkheden en grenzen van geoorloofde stervensbegeleiding. Stervensbegeleiding of euthanasie noemt de auteur die daad, die een gemakkelijke dood zonder pijn voor een stervende mogelijk maakt. Er moet duidelijk sprake zijn van een stervende. Alles wat onder een ruimer begrip valt moet onder alle omstandigheden strafbaar zijn. De schrijver bespreekt zes verschillende vormen van stervensbegeleiding en geeft daarbij aan of deze naar zijn mening wel of niet strafbaar moeten worden gesteld. Met literatuuropgave.

Criminologie

298

Block, R. *Homicide in Chicago; a nine-year study (1965-1973).*

The journal of criminal law and criminology, 66e jrg., nr. 4, december 1975, blz. 496-510 (U.S.A.).

De auteur analyseert de veranderingen in de verdeling naar leeftijd, ras en geslacht, het motief en het al dan niet gebruik maken van een wapen van slachtoffer en misdadiger bij gevallen van moord in Chicago. Hij doet dit door middel van demografisch gestandaardiseerde extra-toename tussen 1965 en 1973 en computergrafieken. De gegevens komen uit processen-verbaal van de politie. Uit het onderzoek komen de volgende conclusies naar voren: 1) Het aantal gevallen van moord is toegenomen en het zal blijven toenemen; 2) er zijn twee essentieel verschillende patronen van doodslag, namelijk die gebaseerd op ruzie en die gebaseerd op diefstal. De tweede norm neemt sneller toe en het slachtoffer is in toenemende mate een zwarte man; 3) er is een grote toename in het aantal jonge, zwarte, mannelijke daders en slachtoffers; 4) de totale toename in gevallen van moord tussen 1965 en 1973 kan statistisch gezien op rekening komen van aanslagen, waarbij een wapen gebruikt werd; 5) gezien de concentratie van moordgevallen onder arme, jonge zwarten en Latino's, is het mogelijk dat de gemeenschap niet bereid is de noodzakelijke voorzieningen te treffen om dit misdrijf te bestrijden.

299

Bottomley, A.K., en C.A. Coleman. *Criminal statistics; the police role in the discovery and detection of crime.*

International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 33-58.

Vanaf het ontstaan van criminele statistieken in de 19e eeuw hebben criminologen deze statistieken gekritiseerd en wegen gezocht om een meer betrouwbaar en meer volledig beeld te krijgen van de aard en omvang van de criminaliteit. Na een overzicht van deze pogingen bespreken de auteurs een door hen in Engeland uitgevoerd onderzoek. Het basismateriaal in dit onderzoek bestond uit door de politie samengestelde verslagen van criminele gebeurtenissen. Uitgebreid bespreken de auteurs de geschiktheid van dit materiaal voor (bepaalde) onderzoekdoelen. Zij beschouwen de door de politie verzamelde gegevens niet zozeer als een weergave van de 'werklijke' criminaliteit, maar als de resultaten van de wijze waarop de maatschappij reageert op crimineel gedrag. Een belangrijke vraag die in verder onderzoek beantwoord zal moeten worden is in hoeverre personen die niet-ontdekte delicten begaan hebben verschillen van plegers van wel-ontdekte delicten. Met literatuuropgave.

Carcere e stampa. Analisi del contenuto della stampa quotidiana. (Gevangenis en pers; analyse van de inhoud van de dagbladers). Quaderni dell' Ufficio Studi e Ricerche della Direzione Generale per gli Istituti di Prevenzione e di Pena, nr. 10, 1975 (1.).

Gezien het feit dat defence sociale ernaar streeft het publiek bij de strafrechtspraak en de tenuitvoerlegging te betrekken, is het belangrijk de houding en de mening van het publiek ten aanzien van deze zaken te kennen; ze worden waarschijnlijk het best weerspiegeld in de dagbladers. De schrijvers hebben willen nagaan in welke mate en hoe de pers zich er voor interesseert, wat men vermeldt en welke opvatting over het vermelde aan deze berichtgeving ten grondslag ligt. Hiertoe heeft men een jaar lang (1972) het onafhankelijke, Noord- en midden-Italiaanse dagblad 'Corriere della sera' gevolgd voor wat betreft zijn berichtgeving. Daarbij hanteerde men als criteria: Op welke pagina staat het bericht, hoe groot is de kop, hoe lang is het artikel, staan er foto's bij en: Heeft het binnen de week één of meer vervolgberichten. Er bleken in 1972 bij elkaar 169 berichten en artikelen over de gevangenis in genoemde krant te hebben bestaan. De resultaten kunnen uit tabellen worden afgelezen. Het blijkt dat de meeste aandacht is besteed aan opstanden, en dat de genoemde krant over het algemeen naar verhouding geen bijzondere of sensatie wekkende aandacht aan het onderwerp gevangenis heeft gewijd.

Casselman, J. Ongelijke kansen ook voor alcoholisten.

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 20-29.

De auteur onderscheidt naast geheelonthouders en sociale drinkers een grote groep excessieve drinkers die uiteenvalt in excessieve drinkers in enge zin, niet verslaafde alcoholisten en verslaafde alcoholisten. Tegen excessieve drinkers die bepaalde maatschappelijke normen overschrijden worden twee belangrijke sociale beheersings-systemen aangewend om dat dysfunctioneel gedrag onder controle te houden. Teneinde het hoofdthema van het artikel te plaatsen geeft de auteur een overzicht van criminologisch onderzoek naar alcoholisten en doorloopt vervolgens de verschillende fasen van de strafrechtsbedeling, voor zover hij onderzoeksgegevens kan vermelden betreffende het selectief optreden ten aanzien van alcoholisten. De auteur onderscheidt een drietal mogelijke selectiemechanismen. 1) Alcoholisten zouden in vergelijking tot niet-alcoholisten zwaarder

gestraft worden door de strafrechtsbedeling.

2) Bij alcoholisten zouden er significant meer uit lagere sociale klassen afkomstig zijn.

3) Alcoholisten uit lagere sociale klassen zouden aanmerkelijk meer met de *strafrechtsbedeling* en alcoholisten uit de hogere sociale klassen met de *hulpverlening* in contact komen.

De auteur heeft bij het doorlopen van de verschillende fasen van de strafrechtsbedeling slechts enkele aanwijzingen gevonden van één of andere vorm van selectiviteit en dit uit een beperkt aantal onderzoeken. Toch meent hij te hebben aangetoond dat de eerder vermelde selectiemechanismen als interessante hypothesen voor verder onderzoek kunnen dienen.

Met literatuuropgave.

Dörmann, U. Zur Kriminalitätswicklung. Kriminalistik, 29e jrg., nr. 8, augustus 1975, blz. 353-357 (B.R.D.).

De politiestatistiek is in feite een statistiek over aangiften. De jaarlijkse stijging in deze statistiek is geen indicator voor de werkelijke ontwikkeling van de criminaliteit, omdat het afhankelijk is van de aangiftebereidheid van de bevolking. De variabiliteit in aangiftebereidheid is niet gelijk voor alle delicten. Het dark number van de justitiële statistiek is nog groter dan de criminele politiestatistiek. De auteur bespreekt de criminaliteitsontwikkeling, zoals die door de politie geregistreerd is tussen 1954 en 1974. Van een algemene geweldsexplosie kan volgens hem niet gesproken worden. In een tabel wordt een beeld gegeven van de ophelderingspercentages voor de verschillende delicten tussen 1954 en 1974. Er blijkt duidelijk uit dat één gemiddeld ophelderingspercentage geen deugdelijk instrument is. Uit een overzicht van de jeugdcriminaliteit blijkt dat van 1964 tot 1972 het aandeel van jeugdige verdachten sterk toegenomen is; na 1972 neemt dit echter af.

Fishman, G. The paradoxical effect of labeling.

International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 1-7.

In het in dit artikel beschreven onderzoek wordt het antwoord gezocht op twee vragen ontleend aan de labeling theorie: 1) Wordt bij alle of de meeste jongens die met de justitie in aanraking komen het zelfbeeld negatief? en 2) Leidt een negatief zelfbeeld noodzakelijkerwijs tot nieuw delinquent gedrag? Over 63 delinquente jongeren werden middels vragenlijsten gegevens verzameld.

Ondanks het feit dat het onderzoek betrekking had op een kleine steekproef, wijzen de resultaten erop dat onderdelen van de labeling theorie niet algemeen geldend zijn. Met literaturopgave.

304

Kieran Walshe-Brennan, K. *Social and biological aspects of delinquency*. Probation journal, 22e jrg., nr. 3, september 1975, blz. 77-82 (G.B.).

De auteur heeft een onderzoek ingesteld naar de plaats die de gezinsachtergrond inneemt in de ontwikkeling van delinquenten. Reden voor dit onderzoek ligt in het feit dat de autoriteiten, ondanks onderzoeksresultaten die uitwijzen dat het voor de rehabilitatie van belang is dat de persoon in kwestie kan beschikken over een stabiele huiselijke omgeving, het er onderling niet over eens zijn welke rol de gezinsachtergronden spelen bij de ontwikkeling van delinquenten. Het onderzoek richtte zich op een groep van 492 personen tussen 11 en 19 jaar, die voor één of meer misdrijven veroordeeld waren, terwijl een even grote groep geestelijk gehandicapten in dezelfde leeftijdsklasse uit een inrichtingspopulatie als controlegroep diende. Het onderzoek richtte zich onder meer op de wettigheid der kinderen, strafbladen in het gezin, alcoholisme van ouders en huiselijke relaties. Bij de delinquenten blijken ongunstiger omstandigheden aanwezig dan bij de niet-delinquenten. De auteur spreekt zich op grond van zijn bevindingen uit vóór hulp aan de gezinnen waaruit de delinquenten voortkomen. Met literaturopgave.

305

Lissenberg, E. *Het Criminologisch Instituut te Nijmegen*. Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 64-68.

De schrijfster begint met de vermelding van proefschrift en openbare les van Dessaur, hoogleraar-directeur van het Criminologisch Instituut te Nijmegen. Hierin komt tot uiting onvrede met het lage theoretische niveau van de criminologie en een pleidooi voor een fundamentele criminologie-beoefening. Aan de hand van het proefschrift van Denkers gaat de schrijfster in op de vraag wat onder fundamentele criminologie moet worden verstaan en in hoeverre een dergelijke benadering haalbaar is. Vervolgens bespreekt zij een serie onderzoeken, waarmee de staf en medewerkers van het instituut zich bezig houden en een aantal hulponderzoekjes ten dienste van de grote projecten, waarbij ook de studenten ingeschakeld worden. De Internationale gericht-

heid van het Nijmeegse Instituut is volgens de schrijfster opvallend. Tot slot gaat zij in op de organisatie van het onderwijs. In Nijmegen is criminologie een verplicht onderdeel voor de studenten van de strafrechtelijke afstudeerrichting. Men voelt er in Nijmegen weinig voor de nu nog bestaande criminologische afstudeerrichting – een zeer specialistische afstudeerrichting voor een klein aantal studenten – aan drie universiteiten te organiseren. Een instituut in Nederland zou in staat gesteld moeten worden op te leiden voor het doctoraal-examen criminologie.

306

Lopez-Rey, M. *United Nations policy in crime problems, the problems of crime and the problem of criminology*. International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 59-67.

In dit artikel geeft de auteur onder meer een overzicht van de activiteiten van de Verenigde Naties met betrekking tot de criminaliteit. Veel van de voorstellen, resoluties en dergelijke hebben weinig of geen succes gehad. In dit kader bespreekt de schrijver tevens de stand van zaken van de criminologie. Ook hier zijn zijn conclusies weinig optimistisch.

307

Mann, F., C.J. Friedman en A.C. Friedman. *Characteristics of selfreported violent offenders versus court identified violent offenders*. International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 69-87.

In het in dit artikel beschreven onderzoek wordt nagegaan in welke opzichten een groep plegers van agressieve delicten die gearresteerd zijn, verschilt van een groep waarbij deze delicten niet door de politie werden ontdekt. Naast eigen opgaven over gepleegde criminaliteit verzamelden de onderzoekers politiegegevens, personalia en gegevens over de gezinssituatie. Het bleek dat zowel de ontdekte als de niet ontdekte criminaliteit samenhang met dezelfde variabelen. Wel bleken de twee groepen onderling diverse verschillen te vertonen, onder andere met betrekking tot hun perceptie van familierelaties. Met literaturopgave.

308

Mergen, A. *Moderne Erscheinungsformen in nationalen und internationalen Kriminalitätsbereich*. Kriminalistik, 29e jrg., nr. 7, juli 1975, blz. 296-299 (B.R.D.).

Verworvenheden van techniek en wetenschap doordringen niet alleen het cultuurpatroon, maar hebben ook effect op de vorm waarin de criminaliteit zich voordoet. In de ontwikkelingslanden wordt de vooruitgang in al haar verschijningsvormen binnen gebracht, ook de negatieve. Hoog ontwikkelde industriële culturen brengen de haar eigen criminaliteit in de ontwikkelingslanden. In de loop der tijd worden de verschijningsvormen van de criminaliteit internationaal gezien steeds meer aan elkaar gelijk. De auteur geeft voorbeelden van misdrijven die al overal voorkomen. Achtereenvolgens wordt de situatie beschreven in de Afrikaanse landen, Latijns-Amerika, de socialistische landen, de Scandinavische landen, Noord-Amerika en Europa. Het toneel van de criminaliteit heeft van het handelstoneel geleerd om door middel van reclame nieuwe behoeften te scheppen, terwijl ze aan de bevreemding ervan verdient. Bij opsporing hebben privé-detectives een voorsprong op de officiële controleorganen.

309

Morris, A. *The American Society of Criminology; a history, 1941-1974*. Criminology; an interdisciplinary journal, 13 jrg., nr. 2, augustus 1975, blz. 123-165 (U.S.A.).

De 'American Society of Criminology' is in 1941 ontstaan uit de 'National Association of College Police Training Officials'. Doel was politiefunctionarissen een training te geven, waartoe een brede informatie op het gebied van de criminologie noodzakelijk bleek. In 1946 werd de naam veranderd in 'Society for the Advancement of Criminology'. Na 1950 stelde de vereniging zich breder op, waardoor het lidmaatschap ook aantrekkelijk werd voor andere op het gebied van de criminologie gespecialiseerde academici. In 1957 werd de naam gewijzigd in 'American Society of Criminology'. Sinds 1960 verschijnt 'Criminologica; newsletter of the American society of criminology'. Deze en andere publicaties van de vereniging worden door de schrijver besproken. Hij geeft een overzicht van personen van wie het werk bekroond is door de vereniging. Vervolgens beschrijft hij een aantal door de vereniging genomen belangrijke beslissingen. Tot slot geeft de auteur een beschrijving van de plaats die de 'American Society of Criminology' op dit moment inneemt.

310

Upper, J.R., en J.H. White. *An experimental study of general deterrence: The effect of threatened punishment on potential break and enter offenders*.

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 68-81.

De auteurs beschrijven de gang van zaken en het resultaat van een experiment waarbij bepaalde hypothesen, die zijn gebaseerd op de theorie van de generale preventie via afschrikking, werden getoetst. Na een algemene inleiding over straffen en preventie beschrijven zij de werkwijze bij het onderzoek. De proefpersonen, verdeeld in groepjes van drie, werd verzocht een plan te maken voor het stelen van materiaal uit een magazijn. Zij kregen informatie over pakkans en strafmaat bij het vonnis (dreiging van twee jaar gevangenisstraf). Met behulp van allerlei tabellen gaan de schrijvers uitvoerig in op de resultaten van het onderzoek en de redenen van de proefpersonen voor hun uiteindelijke beslissing. De resultaten tonen aan dat een bedreiging van minstens twee jaar gevangenisstraf nodig was om hun beslissing enigszins te beïnvloeden. De proefpersonen bleken meer beïnvloed te worden door de consequenties in het algemeen van de stigmatisering dan door de straf zelf. Zekerheid dat men gepakt wordt is wellicht het belangrijkste element in de overwegingen van de potentiële delinquent.

Met literaturopgave.

311

Wasikhongo, J.M. *Uniformities in aggravated assaults in St. Louis (Missouri) and Mombasa (Kenya); a cross-cultural replication*. International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 9-24.

Het in dit artikel beschreven onderzoek is een gedeeltelijke replicatie van een onderzoek van Pittman en Maudy in St. Louis waarbij gegevens werden verzameld en geanalyseerd over 241 gevallen van mishandeling. Het onderzoek in Kenya had betrekking op 245 mishandelingen. Naast enkele verschillen bleken er grote overeenkomsten tussen de mishandelingen in Kenya en in St. Louis. Deze overeenkomsten betroffen met name de tijd en plaats van de delicten, de leeftijd en het geslacht van de daders, de dader-slachtoffer relatie, het alcoholgebruik en andere aspecten van de situatie voorafgaande aan de mishandeling.

Met literaturopgave.

312

Wilson, L.C. *Diversion; the impact on juvenile justice*. Canadian journal of criminology and corrections, 18e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 161-167.

De Canadese Commissie voor Wetsherziening heeft de mogelijkheden bekeken om kinderen buiten het gerechtelijk proces te houden. Volgens de auteur is het voor het Canadese kinderrecht belangrijk dat er

geprobeerd wordt jeugdigen buiten het proces te houden maar het is slechts één aspect van meer noodzakelijke veranderingen in het bestaande systeem. Door kinderen buiten het gerechtelijk proces te houden, maar ze naar een andere instantie te verwijzen, kan hen ook zeer groot onrecht aangedaan worden, zoals de ervaring van de afgelopen jaren laat zien. Het helemaal niet tussen beide komen zal in veel gevallen voor de samenleving en voor het kind de meest gunstige oplossing zijn.
Met literaturopgave.

Gevangeniswezen

313

Chang, D.H., en C.H. Zastrow. *Inmates' and security guards' perceptions of themselves and of each other: a comparative study*. International journal of criminology and penology, 4e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 89-98.

In de criminologische literatuur wordt relatief weinig aandacht gegeven aan de invloed van houdingen van gedetineerden en bewakers op de mogelijkheden voor resocialisatie. In dit artikel bespreken de schrijvers een onderzoek waarbij via vragenlijsten werd nagegaan hoe bewakers en gedetineerden over elkaar, zichzelf en anderen denken. De resultaten laten zien dat bewakers en gedetineerden een overwegend negatief beeld van elkaar hebben. De auteurs concluderen dat de met dit beeld samenhangende sfeer in inrichtingen niet erg bevorderlijk is voor de resocialisatie.
Met literaturopgave.

314

Il clima sociale del carcere. Proposta di un metodo di misurazione. (*Het sociale klimaat van de gevangenis; voorstel voor een meetmethode*).

Quaderni dell'Ufficio Studie e Ricerche della Direzione Generale per gli Istituti di Prevenzione e di Pena, nr. 9, 1975 (1).

Geïnspireerd door een voorbeeld uit de Verenigde Staten (Wenk en Moos) heeft een Italiaans team onderzoek gedaan in twee strafinrichtingen naar het sociale klimaat binnen deze inrichtingen. Een vragenlijst werd voorgelegd zowel aan de gedetineerden als aan het personeel. Het ging om de menselijke verhoudingen tussen en binnen beide groepen. Bij dit onderzoek hebben de schrijvers ernaar gestreefd, de beste methode te vinden om deze zaken te meten en te evalueren. Eerst geven zij een kort overzicht van de Amerikaanse onderzoeken sedert ± 1930 waarbij is gebleken dat in kleinere inrichtingen over het algemeen een gunstiger klimaat heerst dan in grotere, en dat

wisseling in het gedetineerden-bestand geen grote invloed heeft. De resultaten ervan zijn uit tabellen en grafieken af te lezen. In januari 1973 heeft men een onderzoek als het Amerikaanse gedaan in de twee Italiaanse inrichtingen, met de bedoeling een eigen methodologie te ontwikkelen. Er zijn zulke grote verschillen tussen de twee inrichtingen dat ze eigenlijk niet goed vergelijkbaar zijn. In de slotconclusie constateren de auteurs dat het onderzoek de reeds bekende observatie-resultaten heeft bevestigd en versterkt. De test-methode is deugdelijk gebleken. Het is volgens hen belangrijk dat dergelijke peilingen van het sociale klimaat regelmatig plaatsvinden, zeker wanneer er binnen een inrichting ingrijpende wijzigingen hebben plaatsgevonden.

315

Jacobs, J.B. *Stigmatization and conflict among prison inmates*. The journal of criminal law and criminology, 66e jrg., nr. 4, december 1975, blz. 476-482 (U.S.A.).

'Individueel', 'primary group' en 'groep gevangenen' zijn niet de enige relevante eenheden in de sociale organisatie van de gevangenis. De 'primary group' als meest belangrijke bestanddeel in de gevangenisgemeenschap heeft afgedaan. Het model van een individu dat zich assimileert in een geïntegreerde normatieve gemeenschap en dat participeert aan een functioneel distributief systeem van gevangenen behoeft volgens de schrijver nader onderzoek. Hij beschrijft in de oververre stratificatie naar ras, godsdienstige overtuiging en politieke gezindheid kenmerkend is. De gevangenis kan misschien beter gezien worden als een arena, waar wedijverende groepen ten koste van ieder ander trachten een grotere aanhang en een grotere macht te verkrijgen. Deze 'secondary groups' hebben hun wortels in de samenleving als geheel. Gevangenis en men zo zien als plaats waar solidaire groepen ontstaan, die leden recruterend, aan de toekomst werken en ideologieën uitdragen.

316

Klookars, C.B. *Professional researchers and prisoner subjects: some ethical problems and practical solutions*. The prison journal, 54e jrg., nr. 2, herfst/winter 1974, blz. 34-42 (U.S.A.).

Dit artikel betreft het experimenteren met psychofarmacà bij gedetineerden. De schrijver deelt mede, dat de gedetineerden waarom het hier gaat, hun toestemming voor de experimenten dienen te geven, nadat hen is medegedeeld welke risico's zij lopen. Dit laatste zou in de praktijk echter vaak achterwege blijven. De gedetineerde geeft volgens de schrijver dikwijls zijn toestemming in de hoop dat hij in betere omstandigheden zal komen te verkeren.
Met literaturopgave.

Nairn, R. *Law and imprisonment; focus on Salisbury central prison*. Misdaad, straf en hervorming, 4e jrg., nr. 3, oktober 1975, blz. 61-71 (Z.A.).

Men heeft een onderzoekje gedaan in de centrale gevangenis van Salisbury in Rhodesië naar het effect van de gevangenisstraf. Het blijkt dat 56 procent van de gevangenen first offenders zijn. Dit percentage is hoog vergeleken bij andere landen. Deze first offenders worden volgens de auteur sterk beïnvloed door de recidivisten, wat juist hun crimineel gedrag versterkt. Een groot deel van de gedetineerden had in eerste instantie een boete gekregen, maar was niet in staat die te betalen. Hiermee wordt volgens de schrijver eigenlijk dit type gedetineerde onderworpen aan de verkeerde behandeling. Voorts uit hij het bezwaar dat deze delinquenten, omdat ze in de gevangenis hebben gezeten, hun baan verliezen. Hun familie zit daardoor zonder bron van inkomsten. De gevangenis kost de staat veel, terwijl boetes een bron van inkomsten zouden betekenen.

Reclassering

318

Erber, G. *Auf der Suche nach der Bewährungshilfe von morgen*. Bewährungshilfe, 22e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 234-258 (B.R.D.).

De reclassering bevindt zich volgens de schrijver niet meer in een statische toestand. Om de toekomst te plannen moet men weten hoe de situatie nu is en welke krachten daarop inwerken. De auteur geeft aan in welke ideologische positie de reclassering zich momenteel bevindt en welke plaats zij inneemt in de totale culturele evolutie. Het in werking treden van de eerste wet ter hervorming van het strafrecht van 25 juni 1969 en de daarop volgende hervormingswetten hebben een nieuwe fase ingeluid. Hier kunnen doelstellingen van buitenaf ingeweven zijn, die door ideologie beïnvloed zijn. De auteur controleert daarom de huidige fase op dergelijke invloeden. Hiertoe bespreekt hij de traditionele reclassering, het emancipatorische ontwerp en de revolutionair-antikapitalistische positie. Tot slot geeft hij een overzicht van de theoretische grondslagen voor de op de toekomst gerichte reclassering, zoals die in de evolutie liggen opgesloten.

319

Handler, E. *Social work and corrections: comments on an uneasy partnership*.
Voit, E. *Social work and corrections: another view*.

Criminology; an interdisciplinary journal, 13e jrg., nr. 2, augustus 1975, blz. 240-254 en blz. 255-270 (U.S.A.).

In het eerste artikel wordt een overzicht gegeven van de bijdragen die vanuit het maatschappelijk werk aan het gevangeniswezen gegeven worden. Hierin wordt tegengesproken dat het maatschappelijk werk ineffectief zou zijn. Volgens de schrijfster zijn theorie en praktijk van het maatschappelijke werk in overeenstemming met de veranderde inzichten met betrekking tot rehabilitatie en resocialisatie; de cliënt wordt namelijk gezien binnen een sociaal netwerk, waarbij getracht wordt het sociale systeem te beïnvloeden. Rehabilitatiemogelijkheden binnen de gevangenis kunnen een belangrijke manier zijn om recidive te voorkomen. Als men hiermee pas zou beginnen na ontslag kan het te laat zijn. De sociale diensten in gevangenis en erg gefragmenteerd en zouden uitgebreid moeten worden. De schrijver van het tweede artikel bekijkt vanuit een ander gezichtspunt wat de bijdrage vanuit het maatschappelijk werk aan het gevangeniswezen kan zijn. Zolang het maatschappelijk werk de empirie schuwt en de resultaten van klinische hulp en andere hulpverlening niet evalueert, blijft het naar zijn mening onverschillig voor de consequenties en blijft het vertrouwen op retoriek of ideologie. Het maatschappelijk werk moet een meer flexibele en open houding aan gaan nemen wat betreft haar theorieën en methoden, teneinde de klinische vaardigheden te verbeteren en de bijdragen aan de structuur en de waarden van programma's binnen het gevangeniswezen te vergemakkelijken. Met literaturopgave.

320

Kaslow, F.W., en C.M. DeCato. *Psychology training and the correctional system*. The prison journal, 14e jrg., nr. 2, herfst/winter 1974, blz. 57-68 (U.S.A.).

Vanaf september 1973 werd voor de doctoraalstudenten psychologie van de Graduate School of Hahnemann Medical College een cursus 'behandeling in penitentiaire inrichtingen' gegeven. De studenten liepen in het kader van deze cursus een stage in penitentiaire inrichtingen. Zij namen de gedetineerden tests af en deden aan individuele en groepstherapieën. Een begin werd gemaakt met therapie bij de gezinnen van de gedetineerden. De studenten moesten hun toekomstige cliënten de grenzen van vertrouwelijkheid in hun verhouding aangeven. Dit is in penitentiaire inrichtingen vooral van belang met het oog op eventuele bekende zaken over gepleegde delicten. Aanvankelijk waren er nogal wat weerstanden onder de studenten om werkzaam te zijn in een penitentiaire inrichting. Aan het eind van het eerste jaar van het experiment echter waren

zowel de studenten als de staf van de inrichting van mening, dat de onderneming zinvol was geweest en dat het geheel ten goede kwam aan de gedetineerden. Het programma werd gecontinueerd.

321

Stein, W. *Zur Führungsaufsicht.* Bewährungshilfe, 22e jrg., nr. 4, oktober 1975, blz. 215-227 (B.R.D.).

Eén van de meest wezenlijke vernieuwingen van de op 1 januari 1975 in werking getreden tweede wet ter hervorming van het strafrecht van 4 juli 1969 is de 'Führungsaufsicht'. Hierdoor zijn de wettelijke mogelijkheden vergroot voor de resocialisatie van daders die de kans lopen te recidiveren. De 'Führungsaufsicht' moet volgens de schrijver gezien worden als een geïntensiveerde reclassering. Hij bespreekt hoe de vereniging ter bevordering van de reclassering zich volgens hem moet opstellen. Zij is van mening dat de reclasseringshulp zich moet uitstrekken tot degenen, die onder 'Führungsaufsicht' geplaatst zijn. Zij moet volgens de auteur deelnemen aan de verdere discussie en hier haar eigen ervaring inbrengen; het ligt mede aan de vereniging ter bevordering van de reclassering of de positieve aanloop van de nieuwe maatregel zich zal laten verwezenlijken.

Psychiatrische zorg

322

Klein, J.F. *The dangerousness of dangerous offender legislation: forensic folklore revisited.* Canadian journal of criminology and corrections, 18e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 109-122.

In 1969 stelde de Canadese commissie voor het gevangeniswezen voor, de wet zo te wijzigen dat bepaalde groepen misdadigers, die op basis van een klinisch bewijs gezien moeten worden als een voortdurend gevaar, voor onbepaalde tijd gevangen genomen kunnen worden. Herbij gaat men uit van de veronderstelling, dat op dit moment een dergelijk gedrag voorspelbaar is. De auteur heeft empirische gegevens onderzocht, waarbij hij tot de conclusie is gekomen, dat deze veronderstelling niet juist is. Ook met statistische methoden blijkt de mate van gevaar die een bepaald individu oplevert niet te voorspellen te zijn. Heeft de samenleving dan het recht om beslissingen te nemen, waarvan men weet dat ze vaak niet juist zijn, wanneer het gaat om een zo indringend middel ter sociale controle als het ontnemen van vrijheid? Aanneming van de wet zou volgens de schrijver niet overeenkomen met de doeleinden van ons strafrecht. Met literatuuropgave.

323

Kroef, C. van der. *Psychiatrie en recht in de U.S.S.R.*

Medisch contact, 3 le jrg. nr. 11, 12 maart 1976, blz. 331-339 (N.).

De schrijver, lid van de medisch-paramedische werkgroep van Amnesty International, geeft enige fragmenten uit een rapport van Amnesty over de U.S.S.R. Hij gaat in op de doelstellingen van het rapport en beschrijft uitvoerig de tegenstrijdigheid die er bestaat tussen de algemeen aanvaarde internationale rechtsregels en de Sovjet Grondwet enerzijds en het strafrecht der U.S.S.R. anderzijds. Volgens het Sovjet Wetboek van Strafvordering heeft de verdachte wel rechten ter verdediging van zichzelf en zijn zaak, maar de rechten van de verdachte, die onderworpen wordt aan een psychiatrisch onderzoek zijn nihil. Hij mag zijn eigen proces niet bijwonen en hoeft zelfs niet te weten wanneer het plaats vindt. Er is geen wet die de omstandigheden tijdens de opsluiting in de psychiatrische kliniek regelt en uiteraard heeft de verdachte noch zijn familie enige zeggenschap in de benoeming van psychiater of behandelingsmethode. De schrijver besluit zijn artikel met een uitvoerige lijst van aanbevelingen betreffende onvrijwillige opsluiting op psychiatrische gronden en de uitwerking daarvan, zoals deze zijn afgedrukt aan het eind van het rapport van Amnesty, in de hoop dat Sovjet-juristen en strafrechtsgeleerden hun strafwetgeving zullen herzien in overeenstemming met de onlangs bekrachtigde internationale verdragen en met de Sovjet-Grondwet zelf.

324

Toomey, B.G., H.E. Allen en C.E. Simonson. *The right to treatment: professional liabilities in the criminal justice and mental health systems.*

The prison journal, 54e jrg., nr. 2, herfst/winter 1974, blz. 43-56 (U.S.A.).

De auteurs geven de wettelijke basis weer van het recht op behandeling zoals dit de laatste jaren is omschreven door de gerechtshoven in de Verenigde Staten en zij beschrijven de verantwoordelijkheid die bewakers en overig personeel dat met de zorg voor de gedetineerden belast zijn, hebben. Bij het beschouwen van de verschillende categorieën psychisch gestoorde, psychisch gestoorde delinquenten en niet-psychisch gestoorde delinquenten wordt vooral gelet op het gevaar dat zij voor de gemeenschap vormen; op de noodzaak van behandeling en vooral op het recht van behandeling, dat zij hebben. De schrijvers constateren dat degenen die niet gevaarlijk zijn en wel behandeling nodig hebben maar het niet krijgen, ten onrechte opgesloten zitten. Met literatuuropgave.

Wardrop, K.R.H. *The Douglas inch centre for forensic psychiatry.*

International journal of offender therapy and comparative criminology, 19e jrg., nr. 3, 1975, blz. 219-227.

In het algemeen zijn in het Verenigd Koninkrijk de forensisch psychiatrische instituten ontstaan in aansluiting op de lokale behoeften. In het westen van Schotland staat een behandelingscentrum dat zich voornamelijk richt op anti-sociale gedragsstoornissen. De patiënten zijn door de rechtbank of door een huisarts verwezen of zijn uit eigen beweging naar de kliniek gekomen. Ongeveer 500 patiënten per jaar worden hier behandeld, voornamelijk mannen tussen 12 en 21 jaar. De auteur geeft een beschrijving van het programma en wijst erop dat het hier vooral om psychopaten en seksueel afwijkende gedragvormen gaat. Daarom kan volgens hem nauwelijks van een echte psychiatrische therapie worden gesproken, maar beter van een soort 'begeleiding'. Als onderdeel van deze begeleiding vinden ook groepstherapieën met de familielieden plaats. Volgens de schrijver kan in de forensische psychiatrie moeilijk op resultaten worden gewezen, maar de aanpak in dit instituut zal naar zijn mening zeker een bijdrage tot de rehabilitatie van de patiënt zijn.

Kinderbescherming

326

Cressey, D.R., en R.A. McDermott. *Diversion from the juvenile justice system.*

Ann Arbor, Michigan. National assessment of juvenile corrections, University of Michigan. Juni 1973. 63 blz. (U.S.A.).

De schrijvers stellen een definitie op van het begrip diversion en bespreken vervolgens op grond van hun ervaringen in Mountain State hoe hierbij de gang van zaken is. Ze onderscheiden zes verschillende manieren waarop diversion plaats kan vinden. Twee hiervan worden afzonderlijk besproken. Ook wordt een hoofdstuk gewijd aan twee speciale programma's, genaamd Westlane en Van Dyke. De auteurs besluiten hun rapport met een aantal aanbevelingen voor wetenschappelijk onderzoekers en beleidsinstanties. Een uitgebreidere weergave van dit rapport is te vinden op blz. 256.

327

Evans, H.D.G. *The children and young persons act 1969 (England); how the act works in practice.*

International journal of offender therapy and

comparative criminology, 19e jrg., nr. 3, 1975, blz. 250-254.

Na een overzicht van wat de kindervet 1969 aan beginselen inhoudt, concludeert de auteur dat zij in feite weinig fundamenteel nieuwe inzichten presenteert. Toch kan gezegd worden, dat ondanks de vele kritieken binnen het kinderverrecht men in het algemeen in meerderheid instemt met de onderliggende filosofie van de besproken wet. Eigenlijk kwamen er maar drie nieuwe aspecten naar voren. Ten eerste gingen de opvoedingsscholen deel uitmaken van een meer omvattende dienst, ten tweede werd hierdoor de macht van de rechtbanken verkleind ten gunste van het maatschappelijk werk en tenslotte ging de lopende behandeling voor een deel de plaats van de behandeling met opname innemen. Hierbij is vooral het laatste punt in de praktijk nauwelijks verwezenlijkt door een gebrek aan deskundig personeel. Terwijl veel andere voorzieningen aanwezig zijn, kunnen deze niet volledig worden gebruikt door dit tekort. Veel sociaal maatschappelijk werkers zijn ongetraind en onervaren, waardoor aan deze nieuwe aspecten van de wetgeving op het terrein van het kind- en jongerenstrafrecht geen volledige uitwerking kan worden gegeven.

Voor deel b van dit artikel zie excerpt nr. 329.

328

Law reform commission of Canada.

Diversion; working paper nr. 7 (januari 1975).

Canadian journal of criminology and corrections, 17e jrg., nr. 3, juli 1975, 25 blz.

De Canadese commissie voor wetsherziening heeft haar zevende paper gewijd aan het onderwerp diversion. Na een uiteenzetting van wat zij hieronder verstaat geeft de commissie een overzicht van de verschillende fasen in het strafproces waarin naar haar mening van diversion sprake kan zijn. Verder wordt een opsomming gegeven van een groot aantal punten waarbij volgens de commissie moet worden stilgestaan, als men uiteindelijk tot een zinvolle wetswijziging wil komen. In de conclusie wordt benadrukt dat de strafwet en haar straffen met terughoudendheid moeten worden gebruikt. Een uitgebreidere weergave van dit paper is te vinden op blz. 251.

329

Morris, A. *The children and young persons act 1969 (England); The dichotomy underlying the act.*

International journal of offender therapy and comparative criminology, 19e jrg., nr. 3, 1975, blz. 255-262.

In Londen steeg het percentage misdrijven gepleegd door jongeren in 1975 ten opzichte van 1974 met 15 procent. Steeds meer jonge mensen zijn volgens de schrijver betrokken bij delicten. Tegelijkertijd kreeg de rechtbank voor jeugdzaken de laatste jaren meer en meer macht in de nieuwe wet. Toch bestaat er een twijfelachtige houding tegenover deze nieuwe wet, veroorzaakt door haar tweedelig karakter. Enerzijds beoogt de wet te voorkomen dat delinquente kinderen de onstabiele, criminele burgers van morgen worden, anderzijds wil zij bevorderen dat de burgers voldoende beschermd worden tegen de jeugderiminaliteit. Op de lange termijn zullen deze doelen volgens de auteur niet tegenstrijdig zijn, maar op korte termijn werken ze elkaar tegen. De wet probeert een nieuw systeem te introduceren waarin men zich meer richt op de oorzaken van het probleem. Het conflict tussen de twee doelstellingen op korte termijn vindt volgens de schrijver vooral zijn grondslag in het gebrek aan vertrouwen tussen het Openbaar Ministerie en het maatschappelijk werk. Hierdoor is het percentage jongeren in de criminaliteit tenslotte toch niet gedaald. Gezien het dark number bij de delicten is niet te zeggen hoe groot de reële stijging is. Voor deel a van dit artikel zie excerpt nr. 327.

Politie

Zie ook excerpt nr. 299.

330

Punch, M. *De politieagent als welzijnswerker.*

Maandblad geestelijke volksgezondheid, 31e jrg., nr. 4, april 1976, blz. 203-215 (N.).

De bedoeling van dit artikel is volgens de schrijver, een aantal vragen op te werpen ten aanzien van een aspect van het politiewerk, waarover weinig bekend is, namelijk de mate waarin de politie een functie heeft op het gebied van het maatschappelijk welzijn als deel van haar primaire functie (handhaafster van de wet), en ook de mate waarin de politie samenwerkt met de professionele instellingen voor maatschappelijke dienstverlening. Daarbij wil hij de politie beschrijven als een recreatieve organisatie, afhankelijk van aanvragen om hulp van burgers. Immers naar aanleiding van onderzoeken onder andere in Amerika en Engeland bleek dat meer dan de helft van de aanvragen bij de politie terechtgekomen waren die eerder op het terrein van de 'sociale dienstverlening' lagen dan van de ordehandhaving. De auteur gaat in op de kwestie betreffende de prioriteiten in het

politiewerk en het afbakenen van de grenzen tussen 'politiewerk' en maatschappelijke dienstverlening, waarbij hij stuit op veel ingewikkelde problemen op het gebied van sociale wetgeving, veranderende morele, ethische en sociale normen, beroeps-ideologieën, organisatiestructuren, personeelsproblemen enzovoort. Hierbij geeft hij een samenvatting van de ervaringen die in Engeland op dit gebied zijn opgedaan en vervolgens trekt hij een algemene vergelijking met de situatie in Nederland. In zijn conclusie doet de schrijver enige suggesties ter verbetering van de bestaande situatie onder andere ten aanzien van de opleiding van de politie.

Met literatuuropgave.

331

Punch, M. *Politie en publiek; het optreden in de binnenstad van Amsterdam.*

Nederlands tijdschrift voor criminologie, 18e jrg., nr. 1, februari 1976, blz. 3-15.

De auteur brengt verslag uit van het door hemzelf in augustus 1974 ingestelde onderzoek naar de contacten tussen de politie op zijn ronde en het publiek op straat. Het op grotere schaal gedane onderzoek van Reiss gebruikt hij als vergelijkend achtergrond-materiaal. Tijdens de 200 uur die de auteur 'meeliep' met de politie van het bureau Warmoesstraat in Amsterdam heeft hij in totaal 172 contacten, betreffende 320 mensen geobserveerd, waarbij hij onderzoek heeft ingesteld naar de vormen van mobiliseren, de nationaliteit der last veroorzakende burgers, hun gedrag tegenover de politie en vice versa, en naar het gebruiken van dwang bij aanhoudingen. De auteur komt tot de conclusie dat in het algemeen de contacten routinematig en zakelijk waren, en dat in de meeste gevallen de verhouding tussen de politie en het publiek niet geladen was met emotie of agressie. In tegenstelling tot het Amerikaanse onderzoek is de auteur niets gebleken van een veelvuldig laag peil in optreden van de politie, waarbij hij wel aanstipt dat zijn aanwezigheid hierbij van invloed kan zijn geweest. Voorts concludeert de auteur dat op grond van zijn korte studie voor de populaire stereotypen van politiewerk, als zou het zeer dramatisch zijn en gepaard gaan met geweld, geen gronden te vinden zijn in het dagelijks politiewerk in de binnenstad van Amsterdam.

Met literatuuropgave.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Laan Copes van Cattenburch 62, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Bach, G.R., and **H. Goldberg.** *Keine Angst vor Aggression; wie lerne ich mit Aggression kreativ umzugehen und durch offene Auseinandersetzung meine Partnerprobleme neu zu klären*, 2 Aufl. Düsseldorf enz., Diederichs, 1975.
Oorspr. titel: Creative aggression; the art of assertive living.

Commentaren op het sociaal-wetenschappelijk onderzoek en beleid; verkenningcommissie sociaal onderzoek; publ. van het Ministerie van onderwijs en wetenschappen, centrale directie voorlichting. 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1976.

Douma, W. H. *Het gezin tussen verleden en toekomst;* een sociologisch onderzoek in twee verstedelijkende plattelandsgemeenten voor en na de jaren zestig; beschrijving, analyse en beschouwingen. Wageningen, Veendam, 1975.

Eikema Hommes, H.J. van. *Hoofdpijnen der rechtssociologie en de materiële indelingen van publiek- en privaatrecht.* Zwolle, Tjeenk Willink, 1975.

Evaluation research in criminal justice; materials and proceedings of a research conference convened in the context of the

Fifth United Nations congress on the prevention of crime and the treatment of offenders. Rome, United Nations social defence research institute, 1976.

Gewaltkriminalität und Erpressung; Tagungsberichte der deutschen kriminologischen Gesellschaft vom 13. Mai 1972 und 11. Mai 1974. Hamburg, Kriminalistik Verlag, 1975.
Kriminologische Schriftenreihe der deutschen kriminologischen Gesellschaft, 58.

Gijzelingen, 2-19 december 1975. 's-Gravenhage, Stafbureau Voorlichting van het Ministerie van Justitie, 1976.
Deel B: Buitenlandse bladen.
Deel C: Commentaren.
Deel G: Gegijzelden.
Deel R: Radio en televisie.

Hinkel, P. *Zur Methode deutscher Rückfallprognosetafeln.* Göttingen, Schwartz, 1975.

Homans, G.C. *Social behavior;* its elementary forms; rev.ed. New York enz., Harvourt Brace Jovanovich, 1974.

Johnson, E. *Justice and reform*; the formative years of the OEO legal services program. New York, Russell Sage foundation, 1974. Publication of the Russell Sage Foundation.

Joutsen, M. *Young offenders in the criminal justice system of Finland*. Helsinki, Research institute of legal policy, 1976.

Jury, *The, system in America*; a critical overview; ed. by R.J. Simon. Beverly Hills enz., Sage publications, 1975. Criminal justice system annuals, IV.

Juvenile justice; *an international survey*: country reports, related materials and suggestions for future research. Rome, United Nations social defence research institute, 1976.

Kielich, W. *Anatomie van de gummiknuppel*. Leiden, Sijthoff, 1973.

Kirchhoff, G.F. *Selbstberichtete Delinquenz*; eine empirische Untersuchung. Göttingen, Schwarz & Co., 1975. Kriminologische Studien, 22.

Levin, M.M., and R.C. Sarri. *Juvenile delinquency*; a study of juvenile codes in the U.S. Ann Arbor, Michigan, the University of Michigan, 1974.

Milikowski, H. *Sociologie als verzet*; over KZ-syndroom, gezinsproblemen, sociale en seksuele relaties en agressie; 2e dr. Amsterdam, van Gennep, 1975.

Model acts for family courts and state-local children's programs; prep. by W.H. Sheridan and H.W. Beaser. Washington, U.S. Department of health, education and welfare, 1975.

Nation, A. *without prisons*; alternatives to incarceration, ed. by C.R. Dodge, by E. Doleschal, N. Klapmuts, A. Rutherford et al. Lexington enz., Heath, 1975.

Nota inzake moeilijkheden rond art. 280 Wetboek van strafrecht; een poging om deze problematiek te bezien in verband met de gebrekkige rechtspositie van minderjarigen. Utrecht, Landelijk informatiepunt alternatieve hulpverlening, 1974. Gestencild.

On staff attitudes toward drug use by adolescents; ed. by R. Schulman. New York, Jewish board of guardians, 1974.

Potential, *The, for reform of criminal justice*; ed. by H. Jacob. Beverly Hills enz., Sage publications, 1974. Criminal justice system annuals, III.

Protection, *The, of the artistic and archaeological heritage*. Rome, United Nations social defence research institute, 1976. Publication 13.

Rapport werkgroep veiligheidsvoorschriften taxichauffeurs; samengest. door de Werkgroep veiligheidsvoorschriften taxichauffeurs. 's-Gravenhage, 1976.

Ree, F. van, en A.J. Colijn. *De psychiatrische patiënt en zijn rechten*; een poging tot rechtsvernieuwing. Groningen, Tjeenk Willink, 1976.

Reform, *Die, des Strafvollzuges*; Programm nach den Vorstellungen des Alternativ Entwurfes zu einem Strafvollzugsgesetz; hrsg. von J. Baumann. München, 1974.

Research; *demonstrations and evaluation studies on child abuse and neglect*; the interdepartmental committee on child abuse and neglect, fiscal year 1974. Washington, U.S. Department of health, education and welfare, 1975.

Rink, J.E. *Residentiële hulpverlening aan gedetineerde adolescenten*; de ontwikkeling van de confrontatiemethodiek. Bloemendaal, Nelissen, 1976.

Sarri, R.C. *Under lock and key*; juveniles in jails and detention. Ann Harbor, Michigan, National assessment of juvenile corrections, 1974.

Steele, B.F. *Working with abusive parents from a psychiatric point of view*. Washington, U.S. Department of health, education and welfare, 1975.

Survey, *A, of statistical design and linear models*; ed. by J.N. Srivastava. Amsterdam enz., North-Holland publishing Co., enz., 1975.